

คู่มือ

พระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก
ประจำปี ๒๕๖๗

Word-by-Word Translation Tipitaka and
Buddhism Propagation to Global Society

๒๐๒๔

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๓๒

พระสัตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

ได้รับทุนอุดหนุนโครงการจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ ๒๕๖๗

คู่มือ การเรียนรู้
พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (คำต่อคำ)
พระไตรปิฎก เล่มที่ ๓๒
พระสัตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑

คำชี้แจง

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการเรียนรู้พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (Word-by-Word Tipitaka Translation) มี ๒ ประการหลัก คือ ๑. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของศัพท์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับบาลี ที่เป็นอักษรไทยและอักษรโรมัน ทุกคำ ๒. เพื่อให้ความหมายของศัพท์แต่ละคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้ง ๔๕ เล่ม ได้ช่วยสร้างให้ภาษาบาลีเป็นภาษาที่คงอยู่ และสืบเนื่องคู่กับพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ คือ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๑ ซึ่งถือเป็นเนื้อหาตอนต้นของคัมภีร์อปทาน โดยมีภาค ๒ อยู่ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๓ อปทานเป็นคัมภีร์ที่ ๑๓ จาก ๑๕ คัมภีร์ในขุททกนิกาย ซึ่งอธิบายไว้ในบทนำของพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๕ และ ๓๑ คัมภีร์อปทานมีรูปแบบเป็นฉันทลักษณ์ล้วน จัดอยู่ในองค์ที่ ๔ ของนวัคสัตตศาสนา ซึ่งเรียกว่า "คาคา"

คำว่า "อปทาน" หมายถึง ประวัติ ชีวประวัติ หรืออัตชีวประวัติ ในที่นี้มุ่งถึงประวัติของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระเถระ และพระเถรี ซึ่งเน้นถึงการสั่งสมบารมีในอดีตชาติ อรรถกถาได้อธิบายคำว่า "อปทาน" ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญในอดีตชาติ เช่น พุทธาปทาน หมายถึง พระประวัติในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า

คัมภีร์อปทานแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ภาค โดยภาค ๑ ประกอบด้วยพุทธาปทาน ๑ เรื่อง ปัจเจกพุทธาปทาน ๔๑ เรื่อง และเถราปทาน ๔๑๐ เรื่อง ส่วนภาค ๒ ประกอบด้วยเถราปทาน ๑๕๑ เรื่อง และเถรียาปทาน ๔๐ เรื่อง รวมทั้งสิ้น ๖๔๓ เรื่อง สารสำคัญของอปทานกล่าวถึงการสั่งสมบารมีของเจ้าของอปทานนั้น ๆ เช่น การสั่งสมบารมีของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระอรหันตสาวิกา

หลักการและวิธีการสั่งสมบารมี

การสั่งสมบารมีเพื่อบรรลุพระพุทธานุภาพ พระปัจเจกพุทธานุภาพ และการเป็นพระอรหันตสาวกหรือพระอรหันตสาวิกานั้นมีความแตกต่างกัน ดังนี้:

๑. การสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระพุทธเจ้า ต้องบำเพ็ญบารมี ๓๐ ประการให้ครบถ้วน ได้แก่ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา ซึ่งต้องบำเพ็ญ ๓ ชั้น ได้แก่ ชั้นบารมี ชั้นอุปบารมี และชั้นปรมัตถบารมี

๒. การสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เฉพาะตนแต่ไม่สามารถสั่งสอนผู้อื่น มี ๓ ประเภท เช่นเดียวกับพระพุทธเจ้า แต่ใช้เวลาบำเพ็ญบารมีต่างกัน

๓. การสั่งสมบารมีเพื่อเป็นพระอรหันตสาวกและพระอรหันตสาวิกา ผู้บรรลุอรหัตผล มี ๓ ประเภท ได้แก่ พระอัครสาวก พระมหาสาวก และพระปகิตสาวก

เนื้อหาเหล่านี้ช่วยแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมและความมุ่งมั่นในการสั่งสมบารมีของพระอริยบุคคลต่าง ๆ เพื่อบรรลุธรรมสูงสุดในพระพุทธศาสนา

ในคู่มือการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำ คณะผู้ดำเนินการได้พยายามอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจในคำศัพท์ที่แสดงด้วยการแปลคำต่อคำ ให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชน และผู้สนใจศึกษาความหมายของบาลี อันเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรมเทศนา ในขณะเดียวกัน คณะผู้ดำเนินการ ได้สรุปประเด็นของธรรมที่สำคัญ ควรแก่การเรียนรู้ และการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ให้บรรลุจุดหมายที่เป็นความสงบสุขสูงสุดของชีวิต การจัดทำคู่มือ จึงแบ่งออกเป็นบท ในแต่ละบทก็จะเป็นการกล่าวถึงธรรมที่บรรจุอยู่ในแต่ละส่วนของเล่ม พร้อมกับยกตัวอย่างของพระบาลีที่เกี่ยวข้องกับธรรมที่สรุปมาให้ศึกษา ผู้ใช้คู่มือจึงจะศึกษาถึงคำอธิบายธรรม มีบาลีประกอบ ต่อด้วยบทแปลแบบคำต่อคำ และตามด้วยบทแปลโดยความที่ได้จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ. ศ. ๒๕๓๙

สารบัญ

บทที่	เนื้อหา	หน้า
๑	พุทธวรรค - พุทธาปทาน	๕
๒	สีหასนียวรรค - สีหასนททยกเถรอปทาน	๑๓
๓	สุญติวรรค - สุญติเถรอปทาน	๑๗
๔	กุณทธานวรรค - กุณทธานเถรอปทาน	๒๘
๕	อุปาลีวรรค - อุปาลีเถรอปทาน	๓๓

บทที่ ๑

พุทธวรรค - พุทธาปทาน

พุทธวรรคเป็นหมวดแรกในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๒ ซึ่งเนื้อหาส่วนนี้ครอบคลุมถึงคำสอนและประวัติของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเถระผู้บรรลุนิพพาน โดยเฉพาะในส่วนของพุทธาปทาน พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่พระอานนตฺตถึงการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ประการ ซึ่งเป็นเส้นทางที่บุคคลจะสามารถ บรรลุสัมโพธิญาณและกลายเป็นพระสัพพัญญูพุทธเจ้าได้ ในพุทธาปทานนี้ พระพุทธเจ้าได้เล่าถึงอดีตชาติของ พระองค์ที่ทรงสั่งสมบารมีและสร้างบุญญาภพ รวมถึงเรื่องราวเมื่อทรงเสวยพระชาติเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นและความเพียรพยายามในการบำเพ็ญบารมีอันยาวนานจนกระทั่งตรัสรู้ด้วย พระองค์เอง

ต่อจากพุทธาปทาน คือปัจเจกพุทธาปทาน ที่แสดงถึงพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เฉพาะตน แต่ไม่ ทรงสั่งสอนผู้อื่น พระปัจเจกพุทธเจ้าเหล่านี้สั่งสมบารมีในอดีตและมีความสละใจเป็นผู้นำในการปฏิบัติธรรม จนกระทั่งสามารถตรัสรู้โดยอาศัยเพียงปัญญาของตนเอง

นอกจากนี้ เถราปทานยังได้บันทึกประวัติของพระเถระผู้ใหญ่หลายรูป เช่น พระสารีบุตร พระมหา โมคคัลลานะ และพระอานนตฺต โดยแต่ละรูปมีเรื่องราวการสั่งสมบุญและบารมีที่แตกต่างกันในอดีตชาติ เช่น การบูชาพระพุทธเจ้า การสร้างเจดีย์ หรือการถวายสิ่งของต่างๆ แต่พระศาสนา ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ นำไปสู่การบรรลุนิพพานและความสำเร็จในการเป็นอริยบุคคลในพระพุทธศาสนา

สาระสำคัญของหมวดพุทธวรรคและเถราปทานจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการสั่งสมบารมี การ ปฏิบัติธรรม และความมุ่งมั่นอย่างต่อเนื่องของพระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเถระทั้งหลายในการ บรรลุนิพพานสูงสุดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแบบอย่างในการพัฒนาจิตใจและดำรงตนในทางธรรม

ตัวอย่าง พุทธาปทาน

๑. บาลี

๑. พุทธอปทานิ

๑. ตถาคตฺตํ เขตวเนน วสนตํ อปุจฺฉิ เวเทหฺมุณี นตฺถโค. “สพฺพพญฺญุพุทฺธา กิร นาม โหนติ ภาวนติ เต เหตุภิ เกหิ วีร”ฯ

๒. ตทาห สพฺพพญฺญวโร มเหสี อานนฺทภทฺทํ มธฺรสุสเรน. “เย ปุพฺพพุทฺเธสุ กตาทิการา อลฺหทโมกฺขา ชินสาสนนฺสุฯ

๓. “เตเนว สมโพธิมฺเขน อีรา อชฺฌาสยนาปี มหาวาเลน. ปญฺญาเย เตเชน สุตฺติกฺขปญฺญา สพฺพพญฺญ ภาวํ อนุปาปุณฺณติฯ

๔. “อหฺมปิ ปุพฺพพุทฺเธสุ พุทฺธตฺตมกฺปิปตฺถยิ มนสาเยว หุตวาน ฌมฺมราชา อสงฺขิยาฯ

๕. “อล พุทฺธาปทานานิ สุณฺณถ สุทฺธมานสา. ตีสปรามิสฺมปฺปญฺณา ฌมฺมราชา อสงฺขิยาฯ

๖. “สมโพธิ พุทฺธเสฏฺฐานํ สสงฺฆे โลกนายเก. ทสฺงคฺคฺล นมสฺสิตฺวา สิริสา อภิวาทิฯ

๗. “ยาวตา พุทฺธเขตเตสุ รตนา วิชฺชนติสงฺขิยา. อาภาสภูฏา จ ภูมฺมภูฏา มนสา สพฺพมาหริฯ

๘. “ตตถ รุปียภูมิยํ ปาสาทํ มาปยี อหํ. เนกภูมิํ รตนมยํ อุพพิทุธํ นภูมิคคตํ”
๙. “วิจิตตมมํ สุกตํ สุวิตตํ มหารหํ. กนกมยสงฆาภูํ โกนตจจตเตหิ มณฺธิตํ”
๑๐. “ปฐมา เวฬุริยา ภูมิ วัฒนพสสมา สุภา. นพินชลซากิณฺณา วรกณจนภูมิยา”
๑๑. “ปาวฬสา ปาวฬณฺณา กาจิ โลหิตกา สุภา. อินฺทโคปวณฺณาภา ภูมิ โอภาสตี ทิสสา”
๑๒. “สุวิตตภา ฆรมฺฆา นิยฺยูหา สีหปณฺชรา. จตุโร เวทิกา ซาลา คนฺธาเวฬา มโนรมา”
๑๓. “นีลา ปีตา โลหิตกา โอทาตา สุททกาพกา. ภูฏาคารวรูปตา สตตรตนภูสิตา”
๑๔. “โอโลกมยา ปทุมมา วาฬวิหังคโสภิตา. นกขตตตารากิณฺณา จนฺทสุเรหิ มณฺธิตา”
๑๕. “เหมชาเลน สยณฺนา โสณฺณกิงกิกิณฺกายตา. วาตเวเคน ภูชนฺติ โสณฺณมาลา มโนรมา”
๑๖. “มณฺเชฏฐํ โลหิตกํ ปีตํ หริปณฺชํ. นานารังเกหิ สมฺปีตํ อุตฺตมุตฺตมาลี”
๑๗. “น นํ พหุเนกสตา ผลิกา รชตามยา. มณฺนิยา โลหิตังคา มसारคฺลุมยา ตถา. นานาสยณฺวิจิตฺตา สณฺหาสิกสณฺธตา”

๑๘. “กมลปลา ทุกลา จีนา ปฏฺฐณฺณา ปณฺฑปารุรา. วิวิตตรณํ สพฺพํ มนฺสา ปณฺณเปสหา”
๑๙. “ตาสฺ ตาสเวว ภูมิสุ รตนภูฏลํกตํ. มณฺเวิโรจนา อุกกา ธารยณฺดา สุตฺติภูฏา”
๒๐. “โสภณฺติ เอสิกา ฅมฺภา สุภา กณฺจนฺโตรณฺนา. ชมฺโพนทา สารมยา ओโร รชตมยาปิ จ”
๒๑. “เนกา สนฺธิ สุวิตตภา กวาฏคคพจิตฺติตา. อุโกโต ปุณฺณฆฏาเนกา ปทุมฺปปลสยฺตา”
๒๒. “อติเต สพฺพพุทฺธ เจ สสงฺฆे โลกนายเก. ปกตฺวณฺณรูปเน นิมฺมินฺติวา สสาวเก”
๒๓. “เตน ทวาเรน ปวิสิตฺวา สพฺเพ พุทฺธา สสาวกา. สพฺพโสณฺณมเย ปีธฺเร นิสินฺนา อริยมณฺฑลา”
๒๔. “เย จ เอตฺเรหิ อตฺถิ พุทฺธา โลเก อนุตฺตรา. อติเต วตฺตมานา จ ฆวนํ สพฺเพ สมหา”
๒๕. “ปจฺเจกพุทฺธเนกสเต สยมฺภู อปฺราซีเต. อติเต วตฺตมานา จ ฆวนํ สพฺเพ สมหา”
๒๖. “กปฺปฏฺฐา พหุ อตฺถิ เย ทิพฺพา เย จ มานฺสา. สพฺพํ ทสฺสํ สมหาณฺตา อจฺฉาเทมิ ติจฺจิวํ”
๒๗. “ซซํ ฆอซซํ สายนียํ สมฺปนฺนํ ปานฆอซซํ. มณฺนิเย สุภ ปตฺเต สปุเรตฺวา อทาสนํ”
๒๘. “ทิพฺพวตฺถสมา หุตฺวา มฏฺฐา จีวรสยฺตา. มธฺรา สกฺขรา เจว เตลา จ มธฺผาณฺตี”
๒๙. “ตปฺปิตา ปรมณฺเนน สพฺเพ เต อริยมณฺฑลา. รตนคพฺภํ ปวิสิตฺวา เกสรีว คฺหาสยา”
๓๐. “มหารหฺมहि สยเน สีหเสยฺยมกปฺปญฺ. สมฺปชานา สมฺภูฏาย สยเน ปลลํกมาฏฺฐา”
๓๑. “โคจํ สพฺพพุทฺธานํ ฅมานรติสมฺปิตา. อญฺญ ฅมฺมานิ เทเสนฺติ อญฺญ กิฬนฺติ อิทฺธิยา”
๓๒. “อญฺญ อภิณฺญา อปฺเปนฺติ อภิณฺญา วสิภาวิตา. วิกุพฺพนา วิกุพฺพนฺติ อญฺญเนกสทฺสสิโย”

๒. การแปลคำต่อคำ

ปฐม – ตอนที่ ๑/ พุทธาปทาน – ประวัติของพระพุทธเจ้า/

๑. ตถาคต – ซึ่งพระตถาคตเจ้า/ เขตวเน – ชื่อว่าเขตวัน/ [อาราเม – ณ อาราม] / วสนตํ – ผู้ประทับอยู่/ อปุจฺฉิ – ได้กราบทูลสอบถามแล้ว/ เวเทหมฺนี – พระมุนีผู้อาศัยอยู่ในแคว้นแคว้นชื่อว่าวิเทหะ/ นตฺถโค. – ผู้มีอินทรีที่สำรวมแล้ว/ “สพฺพพณฺณพุทฺธา – พระสัพพัญญูพุทธเจ้าทั้งหลาย/ กิร นาม – ชื่อว่าได้ยินว่า/ โหนฺติ – ย่อมเป็น/ ฆวนฺติ – ย่อมเป็น/ เต – เหล่านั้น/ เหตุภิ – เพราะเหตุทั้งหลาย/ เกหิ – อะไร/ ธีรา”. – ผู้เป็นนักปราชญ์”/

๒. ตาทา - ในกาลนั้น ได้ตรัสแล้ว/ สพพณฺวโร - พระสัพพัญญูผู้ประเสริฐ/ มเหสี - ผู้ทรง
แสวงหาซึ่งคุณที่ยิ่งใหญ่โดยปกติ/ อานนทกท - กับพระอานนทผู้เจริญ/ มรุตสเรน. - ด้วยพระสุรเสียงที่
ไพเราะ/ “เย - เหล่าใด/ [ธีรา - นักปราชญ์ทั้งหลาย] / ปุพฺพพุทเธสุ - ในพระพุทเธเจ้าองค์ก่อนทั้งหลาย/ กตาริ
การา - ผู้มีการกระทำที่ยิ่งอันที่กระทำไว้แล้ว/ อลฺลทโมกฺขา - ผู้มีความหลุดพ้นที่ไม่ได้แล้ว/ ชินสาสนฺสุ. - ใน
ศาสนาของพระชินเจ้าทั้งหลาย/

๓. “เตเนว - นั้นเท่านั้น/ สมฺโพธิมฺเขน - เพราะมีหน้าต่อความตรัสรู้พร้อม/ ธีรา - นักปราชญ์
ทั้งหลาย/ อชฺฌาสเยนาปิ - แม้ด้วยอชฺฌาศัย/ มหาวเลณ. - ที่มีกำลังมาก/ ปญฺญา - แห่งปัญญา/ เตเชน -
ด้วยเดช/ สุตฺติกฺขปญฺญา - เป็นผู้มีความปัญญามากที่เลียบแหลมดี/ สพพณฺวรา - ซึ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้รู้ซึ่งธรรม
ทั้งปวงโดยปกติ/ อนุปาปุณฺนติ. - ย่อมบรรลุโดยลำดับ/

๔. “อหฺมปิ - แม้ข้าพเจ้า/ ปุพฺพพุทเธสุ - ในพระพุทเธเจ้าองค์ก่อนทั้งหลาย/ พุทฺธตฺตมกฺกิปตฺถิ -
ได้ปรารถนาอยู่แล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระพุทเธเจ้า/ มนสาเยว - ด้วยใจเท่านั้น/ หุตฺวาน - เป็นแล้ว/ ธมฺม
ราชา - เป็นพระธรรมราชา/ อสงฺขิยา. - เป็นผู้ที่ไม่ควรนับไม่ได้/

๕. “อถ - ลำดับต่อไป/ พุทฺธปาทานานิ - ซึ่งตำนานของพระพุทเธเจ้าทั้งหลาย/ สุนาถ - จงสดับ
เถิด/ สุตฺถมานสา. - ผู้มีใจที่หมดจดแล้ว/ ติสฺสปรามิสฺมปฺปญฺญา - ผู้เต็มพร้อมแล้วด้วยบารมี ๓๐ ประการ/
ธมฺมราชา - เป็นพระธรรมราชา/ อสงฺขิยา. - เป็นผู้ที่ไม่ควรนับไม่ได้/

๖. “สมฺโพธิ - ซึ่งความตรัสรู้พร้อม/ พุทฺธเสฏฺฐานํ - ของพระพุทเธเจ้าผู้ทรงประเสริฐที่สุด
ทั้งหลาย/ สสงฺฆ - ผู้เป็นไปกับด้วยพระสงฆ์/ โลกนายเก. - ผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ ทสฺงคฺคิ -
ซึ่งนิ้วมือทั้ง ๑๐ นิ้วทั้งหลาย/ นมสฺสิตฺวา - นอบน้อมแล้ว/ สิริสา - ด้วยศรัทธา/ อภิวาทฺธิ. - ถวายบังคมยัง
แล้ว/

๗. “ยาวตา - ด้วยเหตุมีประมาณเท่าใด/ พุทฺธเขตฺเตสุ - ในเขตแห่งพระพุทเธเจ้าทั้งหลาย/ รตนา
- รัตนะทั้งหลาย/ วิชฺชนฺติ - มีอยู่/ สงฺขิยา. - ที่พึงนับไม่ได้/ อาภาสฺสญฺญา จ - ที่ดำรงอยู่ในอากาศ ด้วย/
ภุมฺมญฺญา - ที่ดำรงอยู่บนภาคพื้นดิน/ มนสา - ด้วยใจ/ สพพฺมาหริ. - ได้นำมาแล้วซึ่งรัตนะทั้งปวง/

๘. “ตตฺถ - นั้น/ รูปิยญฺมิมิ - ณ พื้นที่เกิดมาแล้วด้วยเงิน/ ปาสาทํ - ซึ่งปราสาท/ มาปยิ - ได้
เนรมิตแล้ว/ อหํ. - ข้าพเจ้า/ เนกญฺมมํ - ที่มีชิ้นมิใช่หนึ่ง/ รตนมยํ - ที่สำเร็จแล้วด้วยแก้ว/ อุพฺพิทํ - ที่แห่ง
ทะลุขึ้นไปแล้ว/ นภมฺมคฺคตํ. - ที่พุ่งขึ้นไปแล้วในท้องฟ้า/

๙. “วิจิตฺตมฺภํ - ที่มีเสาทีวิจิตรงดงาม/ สุกตํ - ที่สร้างดีแล้ว/ สุวิทฺตํ - ที่จัดแบ่งโดยพิเศษดี
แล้ว/ มหารทํ. - ที่ควรแก่ค่ามาก/ กนฺกมยฺสงฺฆาญฺญํ - ที่มีชื่อที่กระทำแล้วด้วยทองคำ/ โภณฺตจฺจตฺเตหิ - ด้วย
นกกะเรียนและฉัตรทั้งหลาย/ มณฺจิตํ. - ที่ประดับแล้ว/

๑๐. “ปฐฺมา - พื้นชั้นแรก/ เวฬุริยา - ด้วยแก้วไพฑูรย์/ ภูมิ - พื้น/ วิมลพฺภสฺมา - เป็นพื้นที่
เสมอด้วยก้อนเมฆที่มีมลทินไปปราศแล้ว/ สุภา. - เป็นพื้นที่งดงาม/ นพฺพินฺชลาภิกฺกญฺญา - เป็นพื้นที่เกลื่อน
กล่นแล้วด้วยภาพฝูงปลาและดอกบัว/ วรกญฺจนญฺมียา. - ด้วยพื้นที่ปูลาดแล้วด้วยทองคำอย่างดี/

๑๑. “ปาวฬฺสา - เป็นพื้นที่มีส่วนแห่งแก้วประพาฬ/ ปาวฬฺวณฺณา - เป็นพื้นที่มีสีเพียงดั่งสีแห่ง
แก้วประพาฬ/ กาลิ - บางชั้น/ โลหิตกา - เป็นพื้นที่สีแดง/ สุภา. - เป็นพื้นที่งดงาม/ อินฺทโคปวณฺณภา -
เป็นพื้นที่มีสีเพียงดั่งสีแห่งแมลงค่อมทอง/ ภูมิ - ชั้น/ โอภาสฺติ - ให้สว่างทัวอยู่/ ทิสฺสา. - ตลอดทิศทั้งหลาย/

๑๒. “สุวิภตฺตา – ที่จัดแบ่งโดยพิเศษดีแล้ว/ ขรมฺขา – พื้นที่เป็นหน้ามุข/ นิยุหฺวา – ระเปียง/ สีสฬยฺชรา. – หน้าต่างทั้งหลาย/ จตุโร – ๔ ด้าน/ เวทิกา – แพนทั้งหลาย/ ชาลา – ที่รุ่งเรือง/ คนฺธาเวฬา – พวงอุบะหอม/ มโนรมา. – เป็นที่ยินดีแห่งใจ/

๑๓. “นีลา – สีเขียว/ ปีตา – สีเหลือง/ โลหิตกา – สีแดง/ โอทาทา – ที่มีสีขาว/ สุทฺธกาฬกา. – สีดำสนิท/ ภูฏาการวรูปตา – ที่เข้าไปประกอบแล้วด้วยเรือนยอดชั้นเยี่ยม/ สดฺตรตนฺภูสิตา. – ประดับแล้วด้วยรัตนะ ๗ ประการ/

๑๔. “โอโลกมยา – ที่ประกอบแล้วด้วยก้าน/ ปทุมมา – ดอกปทุมทั้งหลาย/ วาฬวิหังคโสภิตา. – ที่งดงามแล้วด้วยเนื้อร้ายและนกผู้บินไปในท้องฟ้า/ นกขตตตารากาภินฺดา – ที่เคลื่อนกล่นแล้วด้วยดาวนักษัตร/ จนฺทสุเรหิ – ด้วยดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ทั้งหลาย/ มณฺธิตา. – ที่ประดับแล้ว/

๑๕. “เหมชาเลน – ด้วยตาข่ายที่ถักแล้วด้วยทองคำ/ สณฺณนา – เป็นที่ปกปิดพร้อมแล้ว/ โสณฺณกิงฺกิกายุตฺตา. – เป็นที่ประกอบทั่วแล้วด้วยกระดิ่งที่กระทำแล้วด้วยทองคำ/ วาตเวเคน – เพราะกำลังแห่งลม/ ภูษนฺติ – ย่อมส่งเสียง/ โสณฺณมาลา – พวงแห่งดอกไม้ที่กระทำแล้วด้วยทองคำ/ มโนรมา. – เป็นที่ยินดีแห่งใจ/

๑๖. “มณฺเชฏฐกั – ธงสีหงสบาท/ โลหิตกั – ธงสีแดง/ ปีตกั – ธงสีเหลือง/ หริปิณฺชริ. – ธงสีทองชมพูท/ นานารังเกหิ – ด้วยสีน่านาชนิดทั้งหลาย/ สมฺปีตั – ที่เพียบพร้อมกันแล้ว/ อุตฺตติทฺทชมาลินี. – เป็นที่มีพวงแห่งธงที่ยกขึ้นแล้ว/

๑๗. “น – หามิได้/ นั – นั้น/ พหุเนกสตา – ที่มีร้อยมิใช่หนึ่งจำนวนมาก/ ผลิกา – แก้วผลึก/ รชตามยา. – เป็นที่กระทำแล้วด้วยเงิน/ มณฺมียา – เป็นที่กระทำแล้วด้วยแก้วมณี/ โลหิตงฺกา – เป็นที่มีส่วนประกอบสีแดง/ มสารคฺคฺลุมยา – เป็นที่สำเร็จแล้วด้วยแก้วบุษราคัม/ ตลา. – เหมือนอย่างนั้น/ นานาสยฺนวิจิตฺตา – เป็นที่วิจิตรแล้วด้วยที่เป็นที่นอนต่าง ๆ/ สณฺทกาสิกฺกสนฺดตา. – เป็นที่ปูลาดพร้อมกันแล้วด้วยผ้าของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในแคว้นชื่อว่ากาสิที่มีเนื้อละเอียดอ่อน/

๑๘. “กมฺปลา – เป็นผู้ที่ทอแล้วด้วยด้ายขนสัตว์/ ทฺกฺลา – เป็นผู้ที่ทอแล้วด้วยเปลือกไม้/ จินฺนา – เป็นผู้ที่ทอแล้วด้วยฝ้ายของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในเมืองจิน/ ปฏฺญณฺณา – เป็นผู้ที่ทอแล้วด้วยฝ้ายของประชาชนผู้อาศัยอยู่ในเมืองปัตตุมณะ/ ปณฺทฺปาฐรา. – ผ้าเป็นเครื่องห่มสีเหลือง/ วิวิธตฺถรณั – ซึ่งวัตถุเป็นเครื่องปูลาดที่มีอย่างต่าง ๆ/ สพฺพั – ทั้งปวง/ มนฺสา – ด้วยใจ/ ปณฺญเปสฺหิ. – ข้าพเจ้า ปูลาดแล้ว/

๑๙. “ตาสุ – เหล่านั้น/ ตาสเวว – เหล่านั้นนั่นแล/ ภูมึสุ – บนพื้นทั้งหลาย/ รตนฺภูฏลงฺกตั. – ที่ประดับแล้วด้วยข้อฟ้าที่กระทำแล้วด้วยรัตนะ/ มณฺโฆโรจนา – เป็นเครื่องยังแก้วมณีให้สว่างทั่ว/ อุกฺกา – ซึ่งคบเพลิงทั้งหลาย/ ธารยฺนตา – ถือไว้อยู่/ สุตฺติฏฺฐเร. – ยืนอยู่ด้วยดี/

๒๐. “โสภนฺติ – ย่อมงดงาม/ เอลิกา – เสาระเนียดทั้งหลาย/ ฌมฺภา – เป็นเสา/ สุภา – ที่สวยงาม/ ฌยฺจนฺโตรณฺา. – เป็นที่ข้ามลงที่กระทำแล้วด้วยทองคำ/ ขมฺโพนทา – ที่กระทำแล้วด้วยทองชมพูท/ สารมยา – ที่กระทำแล้วด้วยไม้แก่น/ อโธ – อนึ่ง/ รชตมยาปิ จ. – แม้ที่กระทำแล้วด้วยเงิน ด้วย/

๒๑. “เนกา – ที่มีใช้อย่างเดียว/ สนฺธิ – ที่เป็นต่อทั้งหลาย/ สุวิภตฺตา – ที่จัดแบ่งโดยพิเศษดีแล้ว/ กวาฏคคฺพจิตฺติตา. – เป็นที่วิจิตรแล้วด้วยบานประตูและลูกดाल/ อุกฺโต – ทั้งสองข้าง/ ปุณฺณฆฏาเนกา – เป็นที่มีใช้อย่างเดียวในกระถางที่เต็มแล้ว/ ปทุมฺปฺปลสฺยฺตา. – เป็นที่ไปร่วมกันแล้วด้วยบัวหลวงและบัวขาว/

๒๒. “อดีตเต - ที่ล่วงไปแล้ว/ สัพพพุทเธ จ - ซึ่งพระพุทธรเจ้าทั้งปวงทั้งหลาย ด้วย/ สสงฺฆะ - ผู้เป็นไปกับด้วยพระสงฆ์/ โลกนายเก. - ผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ ปกติวณฺณรูปเณ - ด้วยวรรณะและรูปตามปกติ/ นิมนฺนิตฺวา - เนรมิตแล้ว/ สสาวเก. - ผู้เป็นไปกับด้วยพระสาวก/

๒๓. “เตน - นั้น/ ทฺวาเรณ - ทางประตู/ ปวิสิตฺวา - เข้าไปก่อนแล้ว/ สพุเพ - ทั้งปวง/ พุทฺธา - พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย/ สสาวกา. - ผู้เป็นไปกับด้วยพระสาวก/ สพุพโสณณมเย - ที่กระทำแล้วด้วยทองคำทั้งปวง/ ปีเรฐ - บนตั่ง/ นิสินฺนา - ทรงประทับนั่งแล้ว/ อริยมณฑลา. - มณฑลแห่งบุคคลผู้ประเสริฐทั้งหลาย/

๒๔. “เย จ - เหล่าใด ด้วย/ เอตฺรหิ - ในบัดนี้/ อตฺถิ - มีอยู่/ พุทฺธา - พระพุทธรเจ้าทั้งหลาย/ โลเก - ในโลก/ อนุตฺตฺรา. - ผู้มีบุคคลอื่นยิ่งกว่าหาไม่ได้/ อดีตเต - ที่ล่วงไปแล้ว/ [กาเล - ในกาล] / วตฺตมานา จ - ผู้เป็นไปอยู่ ด้วย/ ภาวนํ - สู่ที่เป็นที่อยู่ที่/ สพุเพ - ทั้งปวง/ [พุทฺเธ - ซึ่งพระพุทธรเจ้าทั้งหลาย] / สมาหริ. - ได้นำมาพร้อมแล้ว/

๒๕. “ปจฺเจกพุทฺเธเนกสฺเต - ซึ่งพระปัจเจกพุทธรเจ้าทั้งหลาย ผู้มีร้อยมิใช่หนึ่ง/ สยมญ - ผู้ทรงเป็นเอง/ อปราชิเต. - ผู้ไม่พ่ายแพ้แล้ว/ อดีตเต - ที่ล่วงไปแล้ว/ วตฺตมานา จ - ผู้เป็นไปอยู่ ด้วย/ ภาวนํ - สู่ที่เป็นที่อยู่ที่/ สพุเพ - ทั้งปวง/ [ปจฺเจกพุทฺเธ - ซึ่งพระปัจเจกพุทธรเจ้าทั้งหลาย] / สมาหริ. - ได้นำมาพร้อมแล้ว/

๒๖. “กปฺปฏฺฐา - ต้นกัลปพฤกษ์ทั้งหลาย/ พฺหุ - มีจำนวนมาก/ อตฺถิ - มีอยู่/ เย - เหล่าใด/ ทิพฺพา - ที่เป็นทิพย์/ เย จ - เหล่าใด ด้วย/ มานุสา. - ที่เป็นของมีอยู่ของมนุษย์/ สพุพํ - ทั้งปวง/ ทุสฺสํ - ซึ่งท่อนผ้า/ สมาหนฺตา - ได้นำมาพร้อมอยู่/ อจฺฉาเทมิ - ย่อมให้ชุ่ม/ ติจฺฉิรํ. - ซึ่งจิ๋ว ๓ ผืน/

๒๗. “ขฺขุ - วัตถุที่ควรเคี้ยว/ โภขฺ - วัตถุที่ควรบริโภค/ สายนียํ - วัตถุที่ควรลิ้ม/ สมฺปนฺนํ - ถึงพร้อมแล้ว/ ปานโฆชนํ. - น้ำที่ควรดื่มและวัตถุที่ควรบริโภค/ มณฺนิเย - ที่สำเร็จแล้วด้วยแก้วมณี/ สุภา - ที่สวยงาม/ ปตฺเต - ยังบาตรทั้งหลาย/ สปุเรตฺวา - ให้เต็มพร้อมแล้ว/ อาทาสฺหิ. - ข้าพเจ้า ได้ถวายแล้ว/

๒๘. “ทิพฺพวตฺถสฺมา - ที่เสมอด้วยผ้าที่เป็นทิพย์/ หุตฺวา - เป็นแล้ว/ มฺภูฏา - เป็นผ้าเนื้อเกลี้ยง/ จิรฺรสฺยฺตา. - ที่ไปร่วมกันแล้วด้วยจิ๋ว/ มรฺฐา - ที่หวาน/ สกฺขรา เจว - น้ำตาลกรวดทั้งหลาย ด้วยนั้นแล/ เตลา จ - น้ำมันทั้งหลาย ด้วย/ มรฺฐาณฺดา. - น้ำผึ้งและน้ำอ้อยทั้งหลาย/

๒๙. “ตบฺปิตา - ให้อิ่มหนำแล้ว/ ปรมนฺเนน - ด้วยข้าวที่เยียดเยียม/ สพุเพ - ทั้งปวง/ เต - เหล่านั้น/ อริยมณฑลา. - มณฑลแห่งบุคคลผู้ประเสริฐทั้งหลาย/ รตนคฺพฺภํ - สู่ห้องที่บุแล้วด้วยแก้ว/ ปวิสิตฺวา - เข้าไปก่อนแล้ว/ เกสริว - เพียงดังราชสีห์ทั้งหลาย/ คุหาสยา. - ผู้มีถ้าเป็นที่อาศัย/

๓๐. “มหารหฺมฺหิ - ที่ควรแก่มูลค่ามาก/ สยเน - บนที่เป็นที่นอน/ สิทฺเตยฺยมกปฺปญฺ. - สำเร็จแล้ว ซึ่งการนอนเพียงดังการนอนแห่งสิงโต/ สมฺปขนานา - เป็นผู้รู้ทั่วพร้อมอยู่/ สมฺภูฏาย - ลูกขึ้นพร้อมกันแล้ว/ สยเน - บนที่เป็นที่นอน/ ปลฺลงกฺมาภฺช. - คู่แล้ว ซึ่งบัลลังก์/

๓๑. “โคจฺรํ - เป็นที่เที่ยวไปราวกะว้าที่เป็นที่เที่ยวไปแห่งโค/ สพุพพุทฺธานํ - ของพระพุทธรเจ้าทั้งปวงทั้งหลาย/ ฌานรติสมฺปิตา. - เป็นผู้เพียบพร้อมแล้วด้วยความยินดีในฌาน/ อยฺเย - เหล่าอื่น/ ธมฺมานิ - ซึ่งธรรมทั้งหลาย/ เทเสนฺติ - ย่อมแสดง/ อยฺเย - เหล่าอื่น/ กิณฺนติ - ย่อมเล่น/ อิทธิยา. - ด้วยฤทธิ์/

๓๒. “อยฺเย - เหล่าอื่น/ อภิญฺญา - ซึ่งความรู้ยิ่งทั้งหลาย/ อปฺเปนฺติ - ย่อมถึงยิ่ง/ อภิญฺญาวาสิภาวิตา. - เป็นผู้ยิ่งความเป็นแห่งบุคคลผู้มีความชำนาญในความรู้ยิ่งให้เจริญ/ วิภฺพพฺพนา - ซึ่งการกระทำให้แปลกทั้งหลาย/ วิภฺพพฺพนฺติ - ย่อมกระทำให้แปลก/ อยฺเยเนกสฺสสฺสโย. - เหล่าอื่น ที่มีพันไม่ใช้อย่างเดียว/

๓. การแปลโดยความ

๑. พุทธาปทาน พระประวัติในอดีตชาติของพระพุทธเจ้า

[๑] พระอานนทเถระ ผู้เป็นมุณีชาวแคว้นวิเทหะ น้อมกายลงทูลถามพระตถาคต ผู้ประทับอยู่ ณ พระเชตวันมหาวิหารว่า ได้ทราบว่ พระสัพพัญญูพุทธเจ้ามีอยู่ พระสัพพัญญูพุทธเจ้าเหล่านั้นผู้เป็นนักปราชญ์ ทรงอุบัติขึ้นเพราะเหตุอะไร

[๒] ลำดับนั้น พระสัพพัญญูผู้ประเสริฐ ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ ได้ตรัสกับพระอานนทผู้เจริญด้วย พระสุรเสียงที่ไพเราะว่า อีรชนเหล่าใดได้สั่งสมกุศลสมภารไว้ในพระพุทเจ้าองค์ก่อน ๆ ยังไม่ได้ความหลุดพ้น จากกิเลสในศาสนาของพระชินเจ้าทั้งหลาย

[๓] เพราะมุ่งต่อสัมโพธิญาณนั้นแล อีรชนผู้มีปัญญาแก่กล้าดี จึงได้บรรลุความเป็นพระสัพพัญญู ด้วยอภัยาศัยที่เข้มแข็งและด้วยอำนาจแห่งปัญญา

[๔] ถึงเราก็ได้เป็นผู้มีใจปรารถนาจะเป็นพระพุทเจ้า ในสำนักของพระพุทเจ้าองค์ก่อน ๆ หลาย พระองค์ พระพุทเจ้าเหล่านั้นทรงเป็นพระธรรมราชา นับไม่ถ้วน

[๕] ต่อไปนี้ ขอให้เธอทั้งหลายผู้มีใจหมจดจ่ จงฟังประวัติในอดีตชาติของพระพุทเจ้าทั้งหลาย พระพุทเจ้าผู้ทรงเป็นพระธรรมราชาสมบุรณ์ด้วยบารมี ๓๐ ประการ๑นับไม่ถ้วน

[๖] เรายกนิ้วมือทั้ง ๑๐ นิ้วขึ้นนอบน้อมพระโพธิญาณของพระพุทเจ้าผู้ประเสริฐสุด อภิวัต พระพุทเจ้าผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลก พร้อมด้วยพระสงฆ์ด้วยเศียรเกล้า

[๗] ในพุทเขต๒ มีรัตนะที่อยู่ในอากาศ ที่อยู่บนภาคพื้นดิน นับจำนวนไม่ถ้วนอยู่เท่าใด เราพึงนึก นำรัตนะเหล่านั้นทั้งหมดมาได้

[๘] ณ พื้นที่เป็นเงินนั้น เราได้เนรมิตปราสาทแก้วหลายร้อยชั้น สูงตระหง่านโชติช่วงในท้องฟ้า

[๙] มีเสาวจิตตรงดงาม มีค่ามาก ตั้งอยู่เรียงราย มีชื่อทำด้วยทองคำ (ติดคู่ห้วงทองคำที่ชื่อหรือ จันทัน) ประดับด้วยนกกกระเรียนและฉัตร

[๑๐] พื้นชั้นแรกทำด้วยแก้วไพฑูรย์ งดงามดั่งก้อนเมฆปราศจากมลทิน มีภาพฝูงปลาและดอกบัว อยู่เกลื่อนกลาด ย่อมงามด้วยพื้นทองคำอย่างดี

[๑๑] (ที่ปราสาทนั้น) พื้นบางชั้นมีภาพกิ้งก่าอ่อนช้อย มีสีเหมือนสีแก้วประพาฬ บางชั้นมีสีแดงสด บางชั้นงดงามเปล่งรัศมีดั่งสีแฉ่งล่อคอห่าน บางชั้นสว่างไสวไปทั่วทิศ

[๑๒] (ที่ปราสาทนั้น) แบ่งพื้นที่เป็นหน้ามุข ระเบียง หน้าต่าง ไว้อย่างดี มีพวงอุบะหอม๒ที่นำ รื่นรมย์ใจห้อยย้อยจากลัยไพที๓และบานประตูปายัทั้ง ๔ ด้าน

[๑๓] (ที่ปราสาทนั้น) ประกอบด้วยเรือนยอดชั้นเยี่ยมประดับด้วยรัตนะ ๗ ประการ มีสีเขียว สี เหลือง สีแดง สีขาว สีดำล้วน

[๑๔] (ที่ปราสาทนั้น) มีดอกปทุมชุก้านบานสะพรั่ง งดงามด้วยภาพหมู่เนื้อร้ายและฝูงนก ดารดาษ ด้วยดวงดาวพราวพรายระยิบระยับ ประดับด้วยรูปดวงจันทร์และดวงอาทิตย์

[๑๕] (ปราสาทนั้น) ใช้ตาข่ายทองคำปกคลุม ติดชายกระดิ่งทองคำพวงดอกไม้ทองคำ นำรื่นรมย์ใจ ลมพัดมากระทบเข้าก็เกิดเสียงดังกังวาน

[๑๖] (ที่ปราสาทนั้น) ชิงธงทิวซึ่งย้อมด้วยสีน่านาชนิด คือธงสีหงสบาท สีแดง สีเหลือง สีทอง ชมพูพุด

[๑๗] (ที่ปราสาทนั้น) มีที่นอนต่างๆ งดงาม มากมายหลายร้อยชนิด ทำด้วยแก้วผลึก เงิน แก้วมณี หับทิม แก้วลาย ปูด้วยผ้าแคว้นกาสิเนื้อละเอียดอ่อน

[๑๘] ผ้าห่มสีเหลือง ทอดด้วยด้ายขนสัตว์ ทอดด้วยผ้าเปลือกไม้ ทอดด้วยฝ้ายเมืองจีน ทอดด้วยฝ้ายเมืองปัตตุมณะ เครื่องปูลาดต่าง ๆ ทั้งหมดเราอธิษฐานใจปูลาดไว้

[๑๙] แต่ละชั้นประดับด้วยช่อฟ้าซึ่งทำด้วยรัตนะ มีคนยืนถือประทีปดวงแก้วสว่างไสวอยู่เรียงราย

[๒๐] มีเสาระเนียด (เสาปักเรียงรายตลอดรั้ว) และเสาค่ายทองคำ เสาค่ายทองชมพูท เสาค่ายไม้แก่น (และ)เสาค่ายเงินที่งดงาม ย่อมทำปราสาทนั้นให้งดงาม

[๒๑] (ที่ปราสาทนั้น) มีที่ต่อ(ช่อง)หลายแห่งจัดไว้เรียบร้อยดี มีบานประตูและลูกดาลองดงาม มีกระถางบัวหลวงบัวขาบเรียงรายอยู่ทั้ง ๒ ด้าน

[๒๒] เราเนรมิตพระพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลกในอดีตทุกพระองค์ พร้อมทั้งพระสงฆ์สาวกด้วย วรรณและรูปตามปกติ

[๒๓] พระพุทธเจ้าทุกพระองค์พร้อมด้วยสาวก เป็นหมู่พระอริยะ เสด็จเข้าไปทางประตูนั้น ประทับนั่งบนตั่งทองคำล้วน

[๒๔] พระพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทั้งที่เป็นอดีตและปัจจุบันทุกพระองค์ ได้เสด็จขึ้นสู่ปราสาทของเราแล้ว

[๒๕] พระปัจเจกพุทธเจ้าหลายร้อยพระองค์ผู้เป็นพระสยัมภู ผู้ไม่ทรงพ่ายแพ้ ทั้งที่เป็นอดีตและปัจจุบันทั้งหมดได้เสด็จขึ้นสู่ปราสาทของเราแล้ว

[๒๖] ต้นกัลปพฤกษ์ทิพย์๒และต้นกัลปพฤกษ์มนุษย์ มีมากมาย เราได้นำผ้าทุกอย่างมาจากต้นกัลปพฤกษ์เหล่านั้น ตัดเย็บเป็นไตรจีวรถวายให้หมู่

[๒๗] ของเคียว ของฉัน ของลิ้ม น้ำปานะ รวมทั้งอาหารมีอยู่อย่างเพียบพร้อม เราถวายบรรจุจนเต็มบาตรแก้วมณีลูกลงามทุกลูก

[๒๘] หมู่พระอริยะเหล่านั้น เป็นผู้หมดจดจากกิเลส ครองจีวรผ้าทิพย์เสมอกันอันข้าพเจ้านิมนต์ ฉันทนอิมหน้า ด้วยน้ำตาลกรวด น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย และข้าวอย่างดี

[๒๙] ทั้งหมดได้เข้าไปสู่ห้องแก้ว เหมือนไกรสรราชสีห์เข้าไปสู่ถ้ำ

[๓๐] สำเร็จสหัสยาสน์บนที่นอนมีค่ามากมีสติสัมปชัญญะ ลุกขึ้นแล้ว นั่งขัดสมาธิบนที่นอน

[๓๑] ซึ่งเป็นอารมณ์ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ แนบแน่นด้วยความยินดีในฉันทหมู่หนึ่งแสดงธรรม หมู่หนึ่งยินดีด้วยฤทธิ์

[๓๒] หมู่หนึ่งเข้าอัปนาฉาน หมู่หนึ่งเจริญอภิญญาวิสุทธิ แสดงฤทธิ์ได้หลายร้อยหลายพันประการ^๑

^๑ ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑-๓๒/๑-๖.

สรุป

เนื้อหาของ **พุทธวรรค** และ **เถราปทาน** กล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีและการปฏิบัติธรรมของ พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเถระทั้งหลายในการบรรลุสัมโพธิญาณ โดยเริ่มจากการที่ พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พระอานนทถึงการบำเพ็ญบารมี ๓๐ ประการ เพื่อที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งการบำเพ็ญบารมีนี้ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติในชาติเดียว แต่เป็นกระบวนการสั่งสมบารมีและบุญญาภาพ อย่างต่อเนื่องหลายชาติภพ

ส่วนใน **ปัจเจกพุทธาปทาน** อธิบายถึงลักษณะของพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เฉพาะตนและไม่เผยแผ่ธรรม แต่ยังเป็นผู้ที่สั่งสมบุญบารมีอย่างยาวนาน และใน **เถราปทาน** ได้แสดงประวัติของพระเถระต่างๆ เช่น พระสารีบุตร พระมหาโมคคัลลานะ พระอานนท ที่ได้บำเพ็ญบารมีในอดีตชาติต่างๆ เช่น การถวายทาน บูชาพระพุทธเจ้า และการสร้างเจดีย์ ซึ่งเป็นการสะสมกุศลและนำไปสู่การบรรลุธรรมในที่สุด

ข้อคิดตามหลักธรรม:

๑. **ความเพียร (วิริยะ)** – พระพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระเถระทั้งหลายแสดงให้เห็นถึงความเพียรพยายามอย่างยิ่งในการบำเพ็ญบารมีตลอดหลายชาติภพ แม้จะมีอุปสรรคและความท้อแท้ แต่ทุกพระองค์ยังคงมุ่งมั่นในเส้นทางธรรม จนกระทั่งบรรลุสัมโพธิญาณได้ ข้อคิดนี้สอนให้เราอดทน และพยายามในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานหรือการพัฒนาตนเองในทางธรรม

๒. **กฎแห่งกรรม (กัมมวาทะ)** – การกระทำในอดีตชาติมีผลต่อการเกิดและการดำเนินชีวิต ในชาติปัจจุบัน ดังที่เห็นในประวัติของพระเถระหลายรูปที่ได้รับผลแห่งการกระทำของตนในอดีต การสร้างบุญ หรือการทำความชั่วมีผลที่ส่งต่อมาในภพภูมิ ข้อนี้เป็นข้อเตือนใจให้เราคิดก่อนทำและมุ่งเน้นการทำความดี เพื่อให้ได้รับผลที่ดีในอนาคต

๓. **ความไม่ประมาท (อัปมาทะ)** – พระมหาโมคคัลลานะทรงแสดงถึงผลกระทบของการคบคนพาลและการประพฤติดีศีล แม้จะมีอำนาจหรือความสามารถเพียงใด กรรมที่ทำไว้ก็ยังตามสนองเสมอ ข้อนี้สอนให้เราไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต และรักษาศีลธรรมอยู่เสมอ เพื่อไม่ต้องพบกับผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ในภายภาคหน้า

๔. **ความเมตตา (เมตตา-กรุณา)** – พระปัจเจกพุทธเจ้าและพระเถระต่างๆ มีเมตตาต่อสัตว์โลก แม้จะบรรลุธรรมแล้ว แต่ยังคงช่วยเหลือและนำพาผู้อื่นไปสู่การพ้นทุกข์ ข้อนี้สอนให้เราเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อผู้อื่น ไม่เบียดเบียนหรือก่อให้เกิดความทุกข์

โดยสรุป เนื้อหาในพุทธวรรคและเถราปทานช่วยให้เราเห็นถึงความสำคัญของการบำเพ็ญบารมี ความเพียรพยายาม และการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หากเรานำข้อคิดเหล่านี้มาปฏิบัติ ก็จะเป็นแนวทางที่ดีในการดำรงชีวิตด้วยความสุขและสันติ

บทที่ ๒

สืหาสนนิยวรรค - สืหาสนทายกเถราปทาน

สืหาสนนิยวรรค เป็นส่วนหนึ่งของพระไตรปิฎก ที่บันทึกเรื่องราวของพระเถระผู้บรรลุพระอรหัตในยุคของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ละท่านในวรรคนี้มีการบำเพ็ญบุญบารมีอย่างยิ่งใหญ่ในอดีตชาติ ซึ่งส่งผลให้ในชาติปัจจุบันพวกท่านได้บรรลุธรรมถึงพระอรหัต เรื่องราวเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำบุญบารมี การปฏิบัติธรรม และการกระทำความดีที่จะส่งผลต่อภพภูมิในอนาคต โดยสืหาสนนิยวรรคจะรวบรวมประวัติของพระเถระ ๑๐ รูป ที่มีอดีตชาติแตกต่างกันออกไป แต่ล้วนบำเพ็ญบารมีต่อพระพุทธศาสนาในแต่ละยุคของพระพุทธเจ้า

ตัวอย่างเช่น พระสืหาสนทายกเถระ ผู้ได้สร้างอาสนะถวายแด่พระพุทธเจ้าพระนามว่าสิทธัตถะในอดีตชาติ ส่งผลให้ท่านเวียนว่ายในภพภูมิที่ดี ได้เกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิถึง ๙ ชาติ และในชาติสุดท้ายได้บรรลุพระอรหัต นอกจากนี้ยังมีพระเอกถัมภิกเถระ ที่เคยร่วมสร้างศาลาโรงฉันถวายพระพุทธเจ้า หรือพระนันทเถระ ที่ถวายผ้าเปลือกไม้แด่พระพุทธเจ้าปทุมุตตระ ล้วนได้รับผลจากการทำบุญที่ยิ่งใหญ่ในอดีตชาติ ทำให้พวกท่านเกิดในภพภูมิที่ดีเช่นท้าวสักกะหรือพระเจ้าจักรพรรดิ และสุดท้ายได้บรรลุธรรมถึงขั้นสูงสุดคือพระอรหัต

ตัวอย่าง สืหาสนทายกเถราปทาน

๑. บาลี

๑. สืหาสนทายกเถราปทาน

๑. “นิพพุเต โลกนาถมहि สิทธตเถ ทวิปุตตเม. วิถาริเก ปาวจเน พาหุชฌณฺมहि สาสนา”
๒. “ปสนนจิตฺโต สุมโน สืหาสนมกาสหิ. สืหาสนํ กริตวาน ปาทปฐฺมกาสหิ”
๓. “สืหาสนเ จ วสสนเต ฆรํ ตตถ อกาสหิ. เตน จิตตปฺปสาเทน ตฺสิตํ อุปปชฺหิ”
๔. “อายาเมน จตฺพุทฺธิส โยชนํ อาสิ ดาวเท. วิมานํ สุกตํ มยหิ วิถาเรน จตฺพุทฺธา”
๕. “สตํ กถณฺยาสหฺสฺสานิ ปรีวาเรณติ มํ สทา. โสณณมยญจ ปลลงกํ พยมเห อาสิ สุนิมิตฺตา”
๖. “หตฺถิยานํ อสฺสยานํ ทิพฺพยานํ อุปฺภฺจฺจิตํ. ปาสาทา สิวิกา เจว นิพฺพุตฺตนติ ยถิจฺฉกํ”
๗. “มณฺธิมา จ ปลลงกา อญฺญเ สารมยา พหุ. นิพฺพุตฺตนติ มมํ สพฺเพ สืหาสนสฺสิทํ ผลํ”
๘. “โสณณมยา รูปิมยา ผลิกาเวฬุริยามยา. ปาทุกา อภิรุหามิ ปาทปฐฺมสฺสิทํ ผลํ”
๙. “จตฺนุนวุตฺติโต กปเป ยํ กมฺมมกริ ตทา. ทุคฺคตี นาภิขานามิ ปุณฺณกมฺมสฺสิทํ ผลํ”
๑๐. “เตสฺสตตฺติมฺหิโต กปเป อินฺทนามา ตโย ชนา. ทเวสฺสตตฺติมฺหิโต กปเป ตโย สุมณนามกา”
๑๑. “สมสฺสตตฺติโต กปเป ตโย วรฺณนามกา. สตฺตรตนสมฺปนฺนา จตฺุทฺธิปมฺหิ อิสฺสรา”
๑๒. “ปฐฺมิสมฺภิทา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺญิเม. ฉฬภิญฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ”

อิถํ สุทํ อายสฺมา สืหาสนทายโก เถโร อีมา คาถาโย อาภาสิตถาติ.

สืหาสนทายกเถรสาปทานํ ปฐฺมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. สีสหาสนท่ายกตุเรอพานัน – ประวัติของพระเถระชื่อว่าสีสหาสนท่ายก/

๑. “นิพพุเต – ดับลงแล้ว/ โลกนาถมฺหิ – ผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ สิทธตเถ – ทรงพระนามว่าสิทธตเถ/ ทวิปทุตเตม. – ผู้ทรงสูงสุดกว่าสัตว์ ๒ เท้า/ วิตถาริเก – ที่เข้าไปโดยกว้างขวาง/ ปาวจเน – เป็นศาสนาที่มีคำสอนที่เป็นประธาน/ พาหุชฌณฺมฺหิ – อันบุคคลควรรู้โดยส่วนมาก/ ปุณฺณเต จ – เป็นปีกแผ่นเป็นแล้ว ด้วย/ สาสเน. – ครั้นเมื่อศาสนา/

๒. “ปสนฺนจิตฺโต – เป็นผู้มีจิตเลื่อมใสแล้ว/ สุมโน – เป็นผู้มีใจดี/ สีสหาสนมกาสหิ. – ข้าพเจ้า ได้กระทำแล้ว ซึ่งที่เป็นที่นึ่งมีสัณฐานเพียงดังสิงโต/ สีสหาสนํ – ซึ่งที่เป็นที่นึ่งมีสัณฐานเพียงดังสิงโต/ กริตวาน – กระทำแล้ว/ ปาทปฐฺมกาสหิ. – ข้าพเจ้า ได้กระทำแล้ว ซึ่งตั้งเป็นที่รองรับซึ่งเท้า/

๓. “สีสหาสน จ – บนที่เป็นที่นึ่งมีสัณฐานเพียงดังสิงโต ด้วย/ วสฺสนเต – ในฤดูฝน/ ฆริ – ซึ่งเรือน/ ตตฺถ – นั้น/ อกาสหิ. – ข้าพเจ้า ได้กระทำแล้ว/ เตน – นั้น/ จิตฺตปฺปสาเทน – ด้วยความเลื่อมใสแห่งจิต/ ตฺสฺสิตํ – ซึ่งภพชื่อว่าตฺสฺสิต/ อุปฺปชฺชหิ. – ข้าพเจ้า เข้าถึงแล้ว/

๔. “อายาเมน – โดยส่วนยาว/ จตฺพุทฺธิสโยชนํ – ตลอด ๒๔ โยชน/ อาสิ – ได้เป็นแล้ว/ ดาวเท. – ในขณะนั้น/ วิมานํ – วิมาน/ สุกตํ – อันกรรมที่เป็นบุญกระทำไว้ดีแล้ว/ มยฺหิ – เพื่อข้าพเจ้า/ วิตถาเรน – โดยส่วนกว้าง/ จตฺพุทฺธส. – ๑๔ โยชน/

๕. “สตํ – หิ้งร้อย/ กณฺณฺยาสหฺสฺสาณิ – พันแห่งนางเทพกัญญาทั้งหลาย/ ปรีวาเรนฺติ – ย่อมล้อมโดยรอบ/ มํ – ซึ่งข้าพเจ้า/ สทา. – ในกาลทุกเมื่อ/ โสณฺณมยฺยจ – ที่กระทำแล้วด้วยทองคำ ด้วย/ ปลฺลงฺกํ – บัลลังก์/ พยฺมฺเห – ในวิมาน/ อาสิ – ได้มีแล้ว/ สฺนินฺมิตํ. – ที่เนรมิตแล้วอย่างดี/

๖. “หตฺถิยานํ – ยานคือช้าง/ อสฺสยานํ – ยานคือม้า/ ทิพฺพยานํ – ที่เป็นยานทิพย์/ อุปฺนฺนฺติ. – เข้าไปปรากฏแล้ว/ ปาสาทา – ปราสาททั้งหลาย/ ลีวิกา เจว – วอทั้งหลาย ด้วยนั้นแล/ นิพฺพุตฺตฺนฺติ – ย่อมบังเกิด/ ยทิจฺจนฺกํ. – ตามอารมณ์ที่พึงปรารถนาอย่างไร/

๗. “มณฺนิมยา จ – ที่สำเร็จแล้วด้วยแก้วมณี ด้วย/ ปลฺลงฺกา – บัลลังก์ทั้งหลาย/ อญฺญเ – เหล่าอื่น/ สารมฺยา – ที่สำเร็จแล้วด้วยไม้แก่น/ พฺหุ. – มีจำนวนมาก/ นิพฺพุตฺตฺนฺติ – ย่อมบังเกิด/ มมํ – เพื่อข้าพเจ้า/ สพฺเพ – ทั้งปวง/ สีสหาสนสฺสฺสฺหิ – ผลนี้ แห่งการให้ซึ่งที่เป็นที่นึ่งมีสัณฐานเพียงดังสิงโต/ ผลํ. – เป็นผล/

๘. “โสณฺณมฺยา – ที่กระทำแล้วด้วยทองคำ/ รุปฺมฺยา – ที่กระทำแล้วด้วยเงิน/ ผลิกาเวฬุริยามยา. – ที่กระทำแล้วด้วยแก้วผลึกและแก้วไพฑูรย์/ ปาทุกา – ซึ่งเชิงเท้าทั้งหลาย/ อภิรฺหามิ – ย่อมสวมเฉพาะ/ ปาทปฐฺมสฺสฺหิ – ผลนี้ แห่งตั้งเป็นที่รองรับซึ่งเท้า/ ผลํ. – เป็นผล/

๙. “จตฺนฺนวุตฺติโต – ที่ ๙๔ จากกัปนี้/ กปฺเป – ในกัป/ ยํ – ไต/ กมฺมมกริ – ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม/ ตทา. – ในกาลนั้น/ [อหํ – ข้าพเจ้า] / ทฺวคฺคฺติ – ซึ่งภูมิเป็นที่ไปชั่ว/ นาภิขานามิ – ย่อมไม่รู้ยิ่ง/ ปุณฺณกมฺมสฺสฺหิ – แห่งกรรมที่เป็นบุญ ผลนี้/ ผลํ. – เป็นผล/

๑๐. “เตสฺสตฺตติมฺหิโต – ที่ ๗๓ จากกัปนี้/ กปฺเป – ในกัป/ อินฺทนามา – ทรงพระนามว่าอินท/ ตโย – ๓ ชาติ/ ขนา. – ประชาชนทั้งหลาย/ ทเวสฺสตฺตติมฺหิโต – ที่ ๗๒ จากกัปนี้/ กปฺเป – ในกัป/ ตโย – ๓ ชาติ/ สฺมฺนนามกา. – ทรงพระนามว่าสมณะ/

๑๑. “สมฺสตฺตติโต – ที่ ๗๐ ถ้วนกัปนี้/ กปฺเป – ในกัป/ ตโย – ๓ ชาติ/ วรฺณนามกา. – ทรงพระนามว่าวณะ/ สตฺตรตฺนสมฺปนฺนา – เป็นผู้ถึงพร้อมแล้วด้วยรัตนะ ๗ ประการ/ จตฺุทฺธิปมฺหิ – ในทวีปทั้ง ๔ ทวีป/ อีสฺสรา. – เป็นผู้เป็นใหญ่/

๑๒. “ปฏิสมภิตา – ความแตกฉานพร้อมเฉพาะทั้งหลาย/ จตสโส – ๔ ประการ/ วิโมกขาปิ จ – แม้ความหลุดพ้นโดยพิเศษทั้งหลาย ด้วย/ อภิญฺเฌ. – ๘ ประการ เหล่านี้/ ฉฬภิญญา – ความรู้อย่างทั้งหลาย ๖ ประการ/ สจฺจฉิทตา – กระทำให้แจ้งแล้ว/ กตํ – กระทำแล้ว/ [เม – อันข้าพเจ้า] / พุทฺธสฺส – ของพระพุทธเจ้า/ สาสนํ”. – คำสอน”/

อิตถํ – ด้วยประการอย่างนี้/ สฺพุ – ได้ยินว่า/ อายสฺมา – ท่านผู้มีอายุ/ สีสาสนทายโก – ชื่อว่าสีหสหายกะ/ เถโร – ผู้เป็นพระเถระ/ อิมานิ – เหล่านี้/ คาลาโย – ซึ่งกาลทั้งหลาย/ อภาสิตถา”ติ. – ได้กล่าวแล้ว”ดังนี้แล/

สีหสหายกตเถรสฺสาปทานํ – สีหสหายกเถราปทาน/

ปฐมํ. – ที่ ๑/ [นิฏฐิตํ – จบแล้ว] /

๓. การแปลโดยความ

๑. สีหสหายกเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระสีหสหายกเถระ

(พระสีหสหายกเถระ เมื่อจะประกาศประวัติในอดีตชาติของตน จึงกล่าวว่า)

[๑] เมื่อพระผู้มีพระภาคพระนามว่าสิทธัตถะ ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ผู้สูงสุดแห่งเทวดาและมนุษย์ เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว เมื่อปาพจน์ แผ่กว้างออกไป เมื่อศาสนาอันมหาชนรู้กันแล้ว

[๒] ข้าพเจ้ามีจิตเลื่อมใส มีใจยินดีได้ทำพระแทนสีหสสน์ ครั้นทำเสร็จแล้วได้ทำตั้งสำหรับรองพระบาทถวาย

[๓] ในฤดูฝน ข้าพเจ้าได้สร้างเรือนคลุมบนพระแทนสีหสสน์นั้น ด้วยจิตที่เลื่อมใสนั้น ข้าพเจ้าจึงได้ไปบังเกิดยังสวรรค์ชั้นดุสิต

[๔] บุญกรรมได้สร้างวิมานยาว ๒๔ โยชน์ กว้าง ๑๔ โยชน์ไว้อย่างดีในขณะนั้นเพื่อข้าพเจ้า

[๕] นางเทพกัญญา ๗,๐๐๐ นาง แวดล้อมข้าพเจ้าอยู่ทุกเมื่อ บุญกรรมได้เนรมิตบัลลังก์ทองไว้อย่างดีในวิมาน

[๖] ยานคือช้าง ยานคือม้า ซึ่งเป็นยานทิพย์ได้รับการจัดเตรียมไว้แล้ว ปราสาทและวอก็บังเกิดขึ้นตามต้องการ

[๗] บัลลังก์แก้วมณีและบัลลังก์ไม้แก่นชนิดอื่นอีกจำนวนมาก ทั้งหมดบังเกิดขึ้นเพื่อข้าพเจ้า นี่เป็นผลของการถวายพระแทนสีหสสน์

[๘] ข้าพเจ้าสวมเขี้ยวทำด้วยทองคำ เงิน แก้วพลี และแก้วไพฑูรย์ นี่เป็นผลของการถวายตั้งสำหรับรองพระบาท

[๙] ในกัปที่ ๙๔ นับจากกัปนี้ไป ข้าพเจ้าได้ทำกรรมไว้ในครั้งนั้น จึงไม่รู้จักทุกข์เลย นี่เป็นผลแห่งบุญกรรม

[๑๐] ในกัปที่ ๗๓ นับจากกัปนี้ไป ข้าพเจ้าได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ ชาติ มีพระนามว่าอินทะ ในกัปที่ ๗๒ นับจากกัปนี้ไป ข้าพเจ้าได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ ชาติ มีพระนามว่าสุมนะ

[๑๑] ในกัปที่ ๗๐ ถ้วนนับจากกัปนี้ไป ข้าพเจ้าได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓ ชาติ มีพระนามว่าวรุณะ สมบูรณ์ด้วยรัตนะ ๗ ประการ ทรงเป็นใหญ่ในทวีปทั้ง ๔

[๑๒] คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสมภิตา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพเจ้าได้ทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังนี้แล

ได้ทราบวาท่านสีหสหายกเถระได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ด้วยประการฉะนี้

สีหสหายกเถราปทานที่ ๑ จบ^๒

^๒ ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑-๑๒/๑๐๒-๑๐๓.

สรุป

สัทสนิยวรรค เป็นการรวบรวมเรื่องราวในอดีตชาติของพระเถระผู้บรรลุพระอรหัตในชาติสุดท้าย ซึ่งเน้นถึงการทำบุญบารมีในอดีตชาติที่ส่งผลให้พวกท่านได้เกิดในภพภูมิที่ดี และบรรลุธรรมในที่สุด การทำบุญบารมีเหล่านี้มีหลากหลายรูปแบบ เช่น การถวายอาสนะ การสร้างเสา การถวายผ้า หรือแม้แต่การใช้ร่มดอกไม้บูชาพระพุทธเจ้า แม้จะเป็นการทำบุญเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เพราะทำด้วยศรัทธาที่มั่นคงและจิตใจที่บริสุทธิ์ จึงส่งผลให้พวกท่านมีภพภูมิที่ดี ไม่ต้องเวียนว่ายในทุกชาติ มีทั้งการเกิดเป็นท้าวสักกะ พระเจ้าจักรพรรดิ และในที่สุดได้บรรลุพระอรหัต

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **หลักกรรมและผลของกรรม (กัมมวิปากะ)** เรื่องราวของพระเถระแต่ละรูปสอนให้เห็นว่าการทำบุญหรือบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติ ไม่ว่าจะเป็นบุญใหญ่หรือเล็ก ย่อมส่งผลให้เกิดในภพภูมิที่ดี ซึ่งแสดงถึงความสำคัญของกรรมดี กรรมเป็นสิ่งที่สะสมและส่งผลในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นชาตินี้หรือชาติต่อไป การทำกรรมดีจะนำไปสู่ผลดี เช่น การเกิดในภพภูมิที่เจริญรุ่งเรือง การมีชีวิตที่ราบรื่นและสำเร็จธรรมในที่สุด

๒. **อานิสงส์ของการบำเพ็ญบุญ (บุญกิริยา)** การถวายสิ่งของหรือสร้างสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาในอดีตชาติของพระเถระ เช่น การสร้างอาสนะ ศาลา หรือการถวายอาหาร ล้วนเป็นการบำเพ็ญบุญที่ส่งผลต่อการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิที่ดี พระเถระเหล่านี้ได้สะสมบุญบารมีมากมายจนสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหัตได้ในชาติสุดท้าย

๓. **ความไม่เที่ยงของสังขาร (อนิจจัง)** เรื่องของพระโสปากเถระที่ได้ฟังธรรมเรื่องความไม่เที่ยงของสังขาร แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต ว่าสรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเผชิญ ดังนั้นการเจริญสติและปัญญาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเข้าถึงการหลุดพ้นจากวัฏสงสาร

๔. **ศรัทธาและความเพียร** เรื่องราวของพระเถระทุกองค์แสดงให้เห็นถึงพลังแห่งศรัทธาที่มั่นคงต่อพระพุทธศาสนา การทำบุญด้วยจิตใจบริสุทธิ์และความตั้งใจจริง ส่งผลให้พระเถระเหล่านั้นได้ประสบความสำเร็จในธรรมสูงสุด นั่นคือการบรรลุพระอรหัต เป็นการแสดงให้เห็นว่า ศรัทธาและความเพียรในการทำความดีเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิตในทางธรรม

ข้อคิดสรุป

เรื่องราวของพระเถระในสัทสนิยวรรค ช่วยให้เราตระหนักถึงความสำคัญของการทำกรรมดีและการบำเพ็ญบุญ ซึ่งจะส่งผลให้ชีวิตในภพชาติต่อไปดีขึ้น การศึกษาเรื่องเหล่านี้ยังเป็นการเตือนใจให้เรารู้จักการสะสมบุญและทำความดี เพื่อสร้างความพร้อมในการพัฒนาตนเองทั้งทางโลกและทางธรรม

บทที่ ๓

สุภูติวรรค - สุภูติเถราปทาน

วรรคที่ ๓ ของพระอปทานในชื่อ "สุภูติวรรค" สะท้อนถึงชีวิตและการทำบุญของพระเถระผู้ซึ่งบรรลुพระอรหัตในชาติสุดท้าย โดยในวรรคนี้ ประกอบไปด้วยเรื่องราวของพระเถระที่มีความหลากหลายทางบุญกุศลที่ได้ทำในอดีตชาติ ซึ่งบ่งบอกถึงการเป็นผู้ที่มีจิตใจเฝือกในพระพุทเจ้าในแต่ละยุคสมัยและการมีสำนึกในการทำความดี

พระสุภูติเถระเป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของผู้ที่ทุ่มเทในการบำเพ็ญทานและการปฏิบัติธรรมอย่างมีสติ โดยการให้อิवाาทตนเองไม่ให้กำหนดในอารมณ์ และจัดเตรียมเครื่องลาดเพื่อถวายพระพุทเจ้าอย่างตั้งใจ เป็นสัญลักษณ์ของการมีสติและความตั้งใจแน่วแนในการปฏิบัติธรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้ท่านมีความสุขทางจิตใจและผลบุญที่ยิ่งใหญ่

เรื่องราวของพระอุปัฏฐากเถระ และพระติสฺรณคณิเยเถระ เป็นตัวอย่างของผู้ที่ทำความดีในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การยกยอบูชา การเลี้ยงดูมารดาบิดาที่ตาบอด จนถึงการรักษาไข้อย่างเคร่งครัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยึดมั่นในคุณธรรมและหลักธรรมที่พระพุทเจ้าสอน การทำบุญที่แม้จะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อย แต่ถ้าทำด้วยจิตบริสุทธิ์และตั้งใจ จะส่งผลดีต่อชีวิตในอนาคต

ในทุก ๆ เรื่องราว พระเถระได้แสดงให้เห็นถึงผลบุญที่เกิดจากการกระทำที่ดี เมื่อเราทำดีด้วยจิตที่บริสุทธิ์ ผลบุญที่เกิดขึ้นจะช่วยหนุนส่งให้เราไม่ต้องรู้จักกับทุกข์ และสามารถเข้าถึงความสงบสุขทางจิตใจได้ นอกจากนี้ พระเถระยังเป็นแบบอย่างในการเผชิญกับอุปสรรคและการปฏิบัติธรรม โดยพวกท่านไม่เพียงแค่อสอนด้วยคำพูด แต่ยังแสดงให้เห็นผ่านการกระทำในชีวิตจริง

วรรค "สุภูติวรรค" จึงเป็นบทเรียนที่สำคัญสำหรับผู้ติดตามทางธรรม เป็นการยืนยันว่าความศรัทธา ความเพียร และการทำความดี ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่เล็กน้อยหรือใหญ่หลวง ต่างมีค่าและส่งผลต่อการเกิดใหม่ในภพภูมิที่ดี อีกทั้งยังนำไปสู่การบรรลุธรรมในที่สุด ทำให้เราตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการสร้างบุญในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่าง สุภูติเถราปทาน

๑. บาลี

๑. สุภูติเถราปทาน

๑. “หิมวตสฺสวาทุเร นิสฺโส นาม ปพฺพโต. อสฺสโม สุกฺโต มยฺหํ ปณฺณสาลา สุมปิตาฯ
๒. “โกสิโย นาม นามเนน ชฺฉิโล อุกฺคตาปโน. เอกากิโย อหุติโย วสามิ นิสฺเส ตทาฯ
๓. “ผลํ มุลฺลจ ปณฺณจ น ภูณฺชามิ อหํ ตทา. ปวตฺตํ สุปาตาหํ อูปชีวามิ ตาวเทฯ
๔. “นาหํ โกเปมิ อาชีวํ จจฺมาโนปิ ชีวิตํ. อาราธมิ สกํ จิตฺตํ วิวชฺเชมิ อนนฺสนํฯ
๕. “ราคุปฺสํหิตํ จิตฺตํ ยทา อูปฺปชฺชเต มม. สยํ ปจฺจเวกฺขามิ เอกคฺโค ตํ ทมฺเมหํฯ
๖. ““รชฺเชส รชฺชนิเย จ ทุสฺสนิเย จ ทุสฺสเส. มุยฺหเส โมหนิเย จ นิภฺขมสฺสุ วนา ตฺวํฯ
๗. ““วิสุทฺธานํ อโย วาโส นิมฺมลาณํ ตปสฺสินํ. มา โข วิสุทฺธํ ทูเสสิ นิภฺขมสฺสุ วนา ตฺวํฯ
๘. ““อคาริโก ภวิตวาน ยทา ปุตฺตํ ลภิสฺสสิ. อุโปปิ มา วิราธสิ นิภฺขมสฺสุ วนา ตฺวํฯ
๙. ““ฉวาลาตํ ยถา กฺกฺขณํ น กฺวจิ กิจฺจการกํ. เนว คาเม อรณฺเญ วา น หิ ตํ กฺกฺขณสมฺมตํฯ

๑๐. “ฉวาลาตุโปโม ตวีสึ น คีหิ นาปิ สณฺญโต. อุภโต มุตตโก อชฺช นิคมสสุ วนา ตฺวํ”
๑๑. “‘สียา นุ โข ตว เอตํ โก ปชานาติ เต อิทํ. สหฺธารุํ วหิสึ เม โสชฺชพฺพหลาย จฯ’
๑๒. “‘ชฺคฺฉณฺสสนฺติ ตํ วิณฺญ อสุจึ นาครีโก ยถา. อากทฺตมิตฺวาน อีสโย โจทยิสฺสนฺติ ตํ สทาฯ’
๑๓. “‘ตํ วิณฺญ ปวทิสฺสนฺติ สมตฺติกนตฺตาสนํ. สฺวาสํ อลภนฺโต หิ กถํ ชีวฺหิสึ ตฺวํ’
๑๔. “‘ติธูปณฺนํ มาตงคํ กุณฺชรํ สญฺญิหายนํ. พลี นาโค อุปคฺนตฺวา ยฺยูถา นีหเรเต คชฺฯ’
๑๕. “‘ยฺยูถา วินิสฺสํ โสสนฺโต สฺขํ สาทํ น วิทฺติ. ทฺวชฺชิตฺโต วิมโน โหติ ปชฺฌายนฺโต ปเวตฺติฯ’
๑๖. “‘ตเถว ชฺฌิลลา ตมฺปิ นีหริสฺสนฺติ ทฺมมตฺตี. เตหิ ตวํ นิสฺสํ โสสนฺโต สฺขํ สาทํ น ลจฺฉสึฯ’
๑๗. “‘ทิวา วา ยถิ วา รตฺตํ โสกสฺสสฺสสมฺปิโต. ทฺยหสิ ปรีฟาเหเน คฺโข ยฺยูถา นิสฺสํ โสสนฺโตฯ’
๑๘. “‘ชาตฺตฺรํ ยถา กุณฺโณ เนว ฌายติ กตฺถจฺจิ. ตถา สึลวฺหิโน ตวํ น ฌายิสฺสสึ กตฺถจฺจิฯ’
๑๙. “‘อคารํ วสฺมาโนปิ กถํ ชีวฺหิสึ ตฺวํ. มตฺตํ กิํ เปตฺติกญฺจาปิ นตฺถิ เต นิหิตํ ธนํ’
๒๐. “‘สยํ กมฺมํ กริตฺวาน คตฺเต เสทํ ปมฺมจยํ. เอวํ ชีวฺหิสึ เคเห สาธุ เต ตํ น รุจฺจติฯ’
๒๑. “‘เอวาทํ ตตฺถ วาเรมิ สกฺกิสฺสคตํ มนํ. นานาธมฺมกถํ กตฺวา ปาปา จิตฺตํ นิวารยฺฯ’
๒๒. “‘เอวํ เม วิหฺรณฺตสฺส อปฺปมาทฺวิหฺริโน. ตีสฺวสฺสสสฺสสฺสสฺส วิปเน เม อตฺติกมฺมาฯ’
๒๓. “‘อปฺปมาทฺรตํ ทิสฺวา อุตฺตมตฺถํ คเวสํ. ปทุมฺมตฺตรสฺมพฺพุโธ อากจฺฉิ มม สนฺตํ กิฯ’
๒๔. “‘ติมฺพฺรฺสทฺทวณฺณาโก อปฺปเมยโย ออนุปโม. รุเปณาสทิสฺโส พฺพุโธ อากาเส จงฺกมฺมิ ตทาฯ’
๒๕. “‘สุพฺพลโล สาลราชาว วิชฺชวพฺพชฺชนตฺเร. ญฺาณณาสทิสฺโส พฺพุโธ อากาเส จงฺกมฺมิ ตทาฯ’
๒๖. “‘สึหฺรราชา วสฺมกฺกิตฺโต คชฺราชาว ทปฺปิโต. ลาสิตฺโต พยคฺชฺราชาว อากาเส จงฺกมฺมิ ตทาฯ’
๒๗. “‘สิงคฺคินิกฺขสวณฺณาโก ขทฺริงคารสฺสนิโก. มณฺนิ ยถา โชติรฺโส อากาเส จงฺกมฺมิ ตทาฯ’
๒๘. “‘วิสุทฺธเกลาสนิโก ปุณฺณมาเยว จนฺทิมหา. มชฺฌนฺทิกเว สฺสุริโย อากาเส จงฺกมฺมิ ตทาฯ’
๒๙. “‘ทิสฺวา นภ จงฺกมฺนตํ เอวํ จินฺเตสฺสํ ตทา. ‘เทโว นุ โข อยํ สตฺโต อูทาหุ มนฺุชฺช อยํ’
๓๐. “‘น เม สฺสุโต วา ทิฏฺฐวํ มาหิยา เอทิสฺโส นโร. อปิ มนฺตปทํ อตฺถิ อยํ สตฺถา ภวิสฺสตี’ฯ’
๓๑. “‘เอวาทํ จินฺตยิตฺวาน สกํ จิตฺตํ ปสาทยฺ. นานาปุปฺพลจฺจ คณฺธญฺจ สนฺนิปาเตสฺสํ ตทาฯ’
๓๒. “‘ปุปฺปาสนํ ปณฺญเปตฺวา สาธุจิตฺตํ มโนรมํ. นรสารถินํ อคฺคํ อิทํ วจฺนมพฺรวิฯ’
๓๓. “‘‘อิทํ เม อาสนํ วีร ปณฺญตฺตํ ตวญฺจจวํ. หาสยนฺโต มม จิตฺตํ นิสฺสีท กุสฺมาสเน’ฯ’
๓๔. “‘นิสฺสีทิตฺตํ ภาควา อสมฺภิตฺว เกสรี. สตฺตรตฺตินทิวํ พฺพุโธ ปวเร กุสฺมาสเนฯ’
๓๕. “‘นมนสฺสมาโน อญฺญาสี สตฺตรตฺตินทิวํ อหํ. ญฺญูหิตฺวา สมาธิมหา สตฺถา โลเก อนุตฺตโร. มม กมฺมํ
ปกิตฺเตนฺโต อิทํ วจฺนมพฺรวิฯ’
๓๖. “‘ภาเวหิ พฺพุธานุสฺสตี ภาวนานมนฺตฺตรํ. อิมํ สตี ภาวยิตฺวา ปุริยสฺสสิ มาณสํ’
๓๗. “‘ตีสกปฺปสทฺทวณฺณานิ เทวโลเก รมิสฺสสิ. อสฺตีทฺชตฺตฺว เทวินโท เทวราชํ กริสฺสสิ. สทฺสสทฺชตฺตฺว
จกฺกวตฺตี ราชา รญฺญู ภวิสฺสสิฯ’
๓๘. “‘ปเทสฺรชฺช วิปุลํ คณฺนาโต อสงฺขิยํ. อนฺโณสฺสสิ ตํ สพฺพํ พฺพุธานุสฺสติยา ผลํ’
๓๙. “‘ภาวภเว สฺสรนฺโต มหาโกคํ ลภิสฺสสิ. โภเค เต อุนตา นตฺถิ พฺพุธานุสฺสติยา ผลํ’
๔๐. “‘กปฺปสทฺสทฺสสมฺหิ โยกฺกาทกฺกสฺมกโว. โคตโม นาม โคตเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสตีฯ’
๔๑. “‘‘อสฺตีโกฏฺฐิ ฌทฺเตตฺวา ทาเส กมฺมกเร พฺพุ. โคตมสฺส ภควโต สาสเน ปพฺพชิสฺสสิฯ’
๔๒. “‘‘อาราธยิตฺวา สมพฺพุทฺธํ โคตมํ สกฺยปฺงคฺวํ. สฺสุทฺติ นาม นามเนน หสฺสตี สตฺถุ สวาโกฯ’
๔๓. “‘‘ภิกฺขุสงฺฆเม นิสฺสีทิตฺวา ทกฺขิณฺนยฺยคฺคณฺมหิ ตํ. ตถารณฺวิหาเร จ ทฺวีสุ อคฺเค รุเปสฺสตี’ฯ’
๔๔. “‘‘อิทํ วตฺวาน สมพฺพุทฺธํ ชลชฺชุดตฺตมนามโก. นภํ อพฺภุคฺคมี วีโร หัสฺราชาว อมพฺรฯ’

๔๕. “สาสิโต โลกนาเถน นมสสิตวา ตถาคตํ. สทา ภาเวมิ มุทิตโต พุทธานุสสติมุตตมํ”
๔๖. “เตน กมเมเน สุกเตเน เจตนาปณินทิจ. ชหิตวา มานุสํ เทหํ ตาวตีสํ อคจจนํ”
๔๗. “อสีตักขตฺตฺตฺ เทวินโท เทวรชชมการยํ. สหสสภขตฺตฺตฺ ราชา จ จกกวตฺตํ อโหสหํ”
๔๘. “ปเทสรชชํ วิบุลํ คณนาโต อสงขิยํ. อนุโณมิ สุตมปตฺตํ พุทธานุสสติยา ผลํ”
๔๙. “ภาวาวเว สัสนนโต มหาโกคํ ลกามหํ. โภเค เม อุนตา นตฺถิ พุทธานุสสติยา ผลํ”
๕๐. “สตสทสสิโต กปเป ยํ กมมมกรํ ตทา. ทุคคตํ นาภิชานามิ พุทธานุสสติยา ผลํ”
๕๑. “ปฐิสุมภิทา จตสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺญิเม. ฉพภิญญา สจฺฉิกตา กตํ พุทธสฺส สาสนํ”
อิถํ สุตํ อายสฺมา สุกฺคิเถโร อิมํ คาถาโย อภาสิตถาติ.

สฤติตเถรสถาปทานํ ปฐมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. สฤติตเถรอปทานํ – ประวัติของพระเถระชื่อว่าสฤติ/

๑. “หิมวตสสาวิทุเร – ในที่ไม่ไกล แห่งภูเขาชื่อว่าหิมพานต์/ นิสโก นาม – ชื่อว่านิสกะ/ ปพพโต. – ภูเขา/ อสโสม – อาศรม/ สุกโต – กระทำไว้ดีแล้ว/ มยฺหํ – เพื่อข้าพเจ้า/ ปณฺณสาลา – ศาลาที่มุงบังแล้วด้วยใบไม้/ สุมาปิตา. – ก่อสร้างดีแล้ว/

๒. “โกสิโย นาม – ชื่อว่าโกสิยะ/ นาเมน – โดยชื่อ/ ขญฺโกล – เป็นขญฺโกล/ อุกฺคตาปโน. – เป็นผู้ยังกิเลสให้ร้อนขึ้น/ เอกากิโย – เป็นผู้อาศัยอยู่ผู้เดียว/ อหุตฺติโย – เป็นผู้มิบุคคลอื่นเป็นที่สองหาได้/ วสามิ – ย่อมอาศัยอยู่/ นิสโก – ที่ภูเขาชื่อว่านิสกะ/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๓. “ผลํ – ซึ่งผลไม้/ มฺลลญจ – ซึ่งเห่า ด้วย/ ปณฺณญจ – ซึ่งใบไม้ ด้วย/ น ภฺณขามิ – ย่อมไม่กิน/ อหํ – ข้าพเจ้า/ ตทา. – ในกาลนั้น/ ปวตฺตํ – ที่ขึ้นไปทั่วแล้วเท่านั้น/ สุปาตาหํ – ข้าพเจ้า ซึ่งใบไม้ที่หล่นด้วยดี/ อุปชีวามิ – ย่อมเข้าอาศัยเป็นอยู่/ ตาวเท. – ในขณะนั้น/

๔. “นาหํ – หามีได้ ข้าพเจ้า/ โกเปมิ – ย่อมให้กำเริบ/ อาชีวํ – ยังการเลี้ยงชีพ/ จจฺมาโนปิ – แม้สละอยู่/ ชีวิตํ. – ซึ่งความเป็นอยู่/ อาราธมิ – ย่อมให้ยินดี/ สกํ – ของตน/ จิตฺตํ – ยังจิต/ วิวชฺเชมิ – ย่อมงดเว้น/ เอนสนํ. – ซึ่งการแสวงหาที่ไม่สมควรแล้ว/

๕. “ราคุปสํหิตํ – ที่เข้าไปเตรียมพร้อมแล้วด้วยความกำหนด/ จิตฺตํ – จิต/ ยทา – ในกาลใด/ อุปปชฺชเต – ย่อมเกิดขึ้น/ มม. – ของข้าพเจ้า/ สยํ – ด้วยตนเองแล/ ปจฺจเวกฺขามิ – ย่อมพิจารณาเห็นเฉพาะ/ เอกคฺโค – เป็นผู้มียารมณเป็นหนึ่งเดียว/ ตํ – นั้น/ [จิตฺตํ – ซึ่งจิต] / ทเมมฺหํ. – ข้าพเจ้า ย่อมข่ม/

๖. “รชฺชเส – ย่อมกำหนด/ รชฺชนิเย จ – เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ด้วย/ [อารมฺมเณ – ในอารมณ] / ทุสฺสนิเย จ – เป็นที่ตั้งแห่งความประทุษร้าย ด้วย/ [อารมฺมเณ – ในอารมณ] / ทุสฺสเส. – ย่อมประทุษร้าย/ มุยฺหเส – ย่อมหลงไหล/ โมหนิเย จ – เป็นที่ตั้งแห่งความหลงไหล ด้วย/ [อารมฺมเณ – ในอารมณ] / นิภฺขมสฺสุ – จงก้าวออกเถิด/ วนา – จากป่า/ ตฺวํ. – เธอ/

๗. “วิสุทฺธานํ – ผู้หมดจดโดยพิเศษแล้ว/ [ปุคฺคลานํ – ของบุคคลทั้งหลาย] / อยํ – นี้/ [ปเทโส – ประเทศ] / วาโส – เป็นที่อยู่/ นิมฺมลานํ – ผู้มีมลทินออกแล้ว/ ตปสฺสินํ. – ผู้มีความเพียรเป็นเครื่องยังกิเลสให้ร้อนทั่ว/ มา โข – อย่าเลย/ วิสุทฺธํ – ผู้หมดจดโดยพิเศษแล้ว/ [ปุคฺคลํ – ซึ่งบุคคล] / ทูสเสสิ – ประทุษร้ายแล้ว/ นิภฺขมสฺสุ – จงก้าวออกเถิด/ วนา – จากป่า/ ตฺวํ. – เจ้า/

๘. “อคาริโก – เป็นผู้อยู่ครอบครองซึ่งเรือน/ ภิวตวาน – เป็นแล้ว/ ยथा – ในกาลใด/ ปุตต – ซึ่งบุตร/ ลภิสฺสลิ. – จักได้/ อุโปปี – แม่ทั้งสอง/ มา วิราเธสิ – อย่าผิดพลาดแล้ว/ นิภขมสฺสุ – จงก้าวออกเถิด/ วนา – จากป่า/ ตฺว. – เธอ/

๙. “ฉวาลาต – เป็นเครื่องเผาซึ่งศพ/ ยถา – ฉนั้นใด/ กญฺญ – ฟืน/ น – หามิได้/ กฺวจิ – ในที่ไหน ๆ / กิจจการก. – เป็นไม้ที่กระทำซึ่งกิจที่ควรกระทำ/ เนว – หามิได้นั้นแล/ คาเม – ในหมู่บ้าน/ อรณญเ วา – หรือว่า ในป่า/ น – หามิได้/ หิ – ก็/ ต – นั้น/ กญฺญสมมต. – เป็นไม้ที่รู้พร้อมกันแล้วว่าเป็นไม้/

๑๐. “ฉวาลาตูปโม – เป็นผู้มีอุปมาด้วยไม้เป็นเครื่องเผาซึ่งศพ/ ตฺวสิ – เจ้า ย่อมเป็น/ น – หามิได้/ คิหิ – เป็นคฤหัสถ์/ นาปี – แม่หามิได้/ สญฺญโต. – เป็นผู้มีสำรวมดีแล้ว/ อุโกโต – จากผลทั้ง ๒ ด้าน/ มุตตโก – เป็นผู้หลุดพ้นแล้ว/ อชช – ในวันนี้/ นิภขมสฺสุ – จงก้าวออกเถิด/ วนา – จากป่า/ ตฺว. – เธอ/

๑๑. “ลียา นุ โข – พึงมีหรือหนอแล/ ตว – แก่เจ้า/ เอต – นั้น/ [ปพพิ – ซึ่งข้อ] / โก – ใครเล่า/ ปชานาติ – ย่อมรู้ชัด/ เต – แก่ท่าน/ อิห. – ข้อนี้/ สทฺธาธฺร – ซึ่งธรรมา โดยเร็ว/ วทิสสิ – ย่อมนำไป/ เม – แห่งข้าพเจ้า/ โกสชชพฺพุลา ย จ. – เพราะความเป็นผู้มากไปด้วยความเป็นแห่งบุคคลผู้จมลงแล้วในกรรมอันบัณฑิตเกลียดแล้ว ด้วย/

๑๒. “ซิจฺจุฉิสฺสนติ – จักบังเกิด/ ต – ซึ่งเธอ/ วิญญ – ผู้รู้แจ้งโดยปกติ/ อสฺสุจิ – ซึ่งวัตถุที่ไม่สะอาด/ นาคริโก – ผู้อาศัยอยู่ในเมือง/ ยถา. – ฉนั้นใด/ อากขณฺนิตฺวา – ดึงออกมาแล้ว/ อิสโย – ฤษีทั้งหลาย/ โจอยิสฺสนติ – จักหักทวง/ ต – ซึ่งเธอ/ สทา. – ในกาลทุกเมื่อ/

๑๓. “ต – ซึ่งเธอ/ วิญญ – ผู้รู้แจ้งโดยปกติ/ ปวทิสฺสนติ – จักประจาน/ สมติกฺกนตฺสาสน. – ผู้มีคำสอนที่ก้าวล่วงพร้อมแล้ว/ สฺว่าส – ซึ่งการอาศัยอยู่ร่วมกัน/ อลภนโต – เมื่อไม่ได้/ หิ – ก็/ กถ – เป็นอย่างไร/ ซิวิหสิ – จักดำรงชีพอยู่/ ตฺว. – เธอ/

๑๔. “ติธาปภินฺ – ตัวตกมันทั่วแล้วโดย ๓ ส่วน/ มาตงค – ผู้เกิดในตระกูลมาตังคะ/ กุณฺชร – ซึ่งช้างพลาย/ สญฺญิหายน. – ตัวมีอายุ ๖๐ ปีจึงเสื่อมกำลัง/ พลสิ – เป็นผู้มีกำลัง/ นาโค – ช้างตัวประเสริฐ/ อุปคนฺตฺวา – เข้าไปหาแล้ว/ ยูถา – จากโคลง/ นิหรเต – ยื่อนำออก/ คช. – ซึ่งช้าง/

๑๕. “ยูถา – จากโคลง/ วินิสฺสโณ – เป็นช้างอันนายควาญช้างขับออกแล้ว/ สนโต – เป็นอยู่/ สุข – ซึ่งความสุข/ สาท – ซึ่งความสำราญ/ น วินทติ. – ย่อมไม่ประสบ/ ทุกฺขิต – เป็นผู้ถึงแล้วซึ่งความทุกข์/ วิมน – เป็นผู้มิไใจไปปราศแล้ว/ โหติ – ย่อมเป็น/ ปชฌายนโต – ชบเขาอยู่/ ปเวธติ. – ย่อมสั่นสะเทือนทั่ว/

๑๖. “ตเถว – ฉนั้นเหมือนกัน/ ชฺฆิลา – ชฆิลทั้งหลาย/ ตมปิ – แม่ซึ่งเจ้า/ นิหริสฺสนติ – จักนำออก/ ทุมมตี. – ผู้มีความรู้อันโทษประทุษร้ายแล้ว/ เตหิ – เหล่านั้น/ [ชฺฆิเลหิ – อันชฆิลทั้งหลาย] / ตฺว – เธอ/ นิสฺสโณ – เป็นผู้ที่ขับออกแล้ว/ สนโต – เป็นอยู่/ สุข – ซึ่งความสุข/ สาท – ซึ่งความสำราญ/ น ลจฺฉสิ. – จักไม่ได้/

๑๗. “ทิวา วา – ในกลางวัน หรือ/ ยทิ วา รตตี – ก็ หรือว่า ในกลางคืน/ โสภสฺสอลสมปิโต. – เป็นผู้เพียบพร้อมแล้วด้วยลูกศรคือความเศร้าโศก/ ทยฺหสิ – แผดเผาอยู่/ ปริพาเหณ – อันความเร่าร้อน/ คโข – ช้าง/ ยูถาว – เพียงดังจากโคลง/ นิสฺสโณ. – อันนายควาญช้างสละออกแล้ว/

๑๘. “ชาตฺรูป – ทองคำ/ ยถา – ฉนั้นใด/ กญฺญ – ที่เป็นของปลอม/ เนว ฌายติ – ย่อมใช้ไม่ได้/ กตฺถจิ. – ในที่ไหน ๆ/ ตถา – เหมือนอย่างนั้น/ สิลวิทโน – เป็นผู้เสื่อมแล้วจากศีล/ ตฺว – เธอ/ น ฌายิสฺสลิ – จักใช้ไม่ได้/ กตฺถจิ. – ในที่ไหน ๆ/

๑๙. “อคาริ – ซึ่งเรือน/ วสมานปิ – แม้อยู่ครอบครอง/ กถิ – เป็นอย่างไร/ ชิวทิลิ – จักดำรงชีพอยู่/ ตุวั. – เธอ/ มตติกั – ที่เป็นของมารดา/ เปตติกถจาปิ – แม้ที่เป็นของมีอยู่แห่งบิดา ด้วย/ นตฺถิ – ย่อมไม่มี/ เต – แก่เจ้า/ นิหิตั – ที่เก็บไว้แล้ว/ ธนั. – ทรัพย์/

๒๐. “สยั – เอง/ กมมึ – ซึ่งกรรม/ กริตวาน – กระทำแล้ว/ คตเต – ที่ตัว/ เสทฺ – ยังเหลือ/ ปโมจยั. – ให้ปลดปล่อยออกอยู่/ เอวั – อย่างนี้/ ชิวทิลิ – จักดำรงชีพอยู่/ เคเห – ในเรือน/ สารุ – เป็นเครื่องยังประโยชน์ให้สำเร็จ/ เต – อันเธอ/ ตั – นั้น/ [กมมึ – กรรม] / น รุจฺจติ. – ย่อมไม่ชอบใจ/

๒๑. “เอวาทิ – ข้าพเจ้า อย่างนี้/ ตตฺถ – นั้น/ [ฐาเน – ในสถานที่] / วาเรมิ – ย่อมห้าม/ สงฺกิลเลศคตฺ – ที่ถึงแล้วซึ่งความหมักหมมด้วยสังกิเลส/ มนั. – ซึ่งใจ/ นานาธมฺมกถั – ซึ่งธรรมกถาต่าง ๆ/ กตฺวา – กระทำแล้ว/ ปาปา – จากกรรมที่ชั่วช้า/ จิตฺตํ – ซึ่งจิต/ นิวารยิ. – ห้ามแล้ว’/

๒๒. “เอวั – อย่างนี้/ เม – เมื่อข้าพเจ้า/ วิหรนตฺสส – พำนักอยู่/ อปฺปมาทวิหาริโน. – ผู้พำนักอยู่ด้วยความไม่มัวเมาทั่วโดยปกติ/ ตีส – ๓๐ ปี/ วสสสทสฺสาณิ – สิ้นพ้นแห่งปีทั้งหลาย/ วิปีเน – ในป่าใหญ่/ เม – ของข้าพเจ้า/ อติกกมฺ. – ก้าวล่วงไปแล้ว/

๒๓. “อปฺปมาทรรตํ – ผู้ยินดีแล้วในความไม่มัวเมาทั่ว/ [มึ – ซึ่งข้าพเจ้า] / ทิสฺวา – เห็นแล้ว/ อุตฺตมตถั – ซึ่งประโยชน์ที่สูงสุด/ คเวสกกั. – ผู้แสวงหา/ ปทุมุตฺตรสมฺพุทฺโธ – พระสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระนามว่าปทุมุตตระ/ อาคจฺฉิ – เสด็จมาแล้ว/ มม – ของข้าพเจ้า/ สนฺติกั. – สู่สำนัก/

๒๔. “ติมฺพุสฺสกาณฺณาโ – ผู้มีพระรัศมีเพียงดั่งสีแห่งทองชมพู/ อปฺปเมยโย – ผู้ที่พึงประมาณไม่ได้/ อนุปโม. – ผู้มีอุปมาหามิได้/ รูเปนาสทิสโ – ผู้ที่ไม่ควรเห็นเสมอด้วยรูป/ พุทฺโธ – พระพุทธเจ้า/ อากาเส – ในอากาศ/ จงฺกมึ – เสด็จจงกรมแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๒๕. “สุมุลโล – ที่มีดอกบานสะพรั่งแล้ว/ สาธราชาว – เพียงดั่งราชาแห่งต้นสาละ/ วิชฺชวพฺภกฺขนนฺตเร. – เพียงดั่งสายฟ้าในกลีบแห่งเมฆ/ ญานเณนาสทิสโ – ผู้ที่ไม่ควรเห็นเสมอด้วยความหยั่งรู้/ พุทฺโธ – พระพุทธเจ้า/ อากาเส – ในอากาศ/ จงฺกมึ – เสด็จจงกรมแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๒๖. “สีหราชาวสฺมกัโ – เพียงดั่งราชาแห่งสิงโต ผู้ไม่หวาดกลัวแล้ว/ คชราชาว – เพียงดั่งราชาแห่งช้าง/ ทปฺปิโต. – ตัวคึกคะนองแล้ว/ ลาลิโต – ผู้ไม่ครั่นคร้ามแล้ว/ พุคฺคชราชาว – เพียงดั่งราชาแห่งเสือโคร่ง/ อากาเส – ในอากาศ/ จงฺกมึ – เสด็จจงกรมแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๒๗. “สิงฺคินิกฺขสวณฺณาโ – ผู้มีพระรัศมีเพียงดั่งสีแห่งทองคำชื่อว่าสิงคิ/ ขทฺริงฺการสฺสนิโ. – ผู้ที่พึงเห็นเสมอด้วยถ่านเพลิงไม้แห่งตะเคียน/ มณิ – แก้วมณี/ ยถา – ฉันทะ/ โชติรสโ – ที่มีรัศมีสุกใส/ อากาเส – ในอากาศ/ จงฺกมึ – เสด็จจงกรมแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๒๘. “วิสุทฺทเกลาสนิโ – ผู้มีพระรัศมีเพียงดั่งภูเขาไกรลาสที่หมดจดโดยพิเศษแล้ว/ ปุณฺณมาเยว – เพียงดั่ง ที่มีดวงเต็มแล้ว/ จนฺทิมมา. – ดวงจันทร์/ มชฺชนฺนิเกว – เพียงดั่ง ในสมัยที่มีในท่ามกลาง/ สุริโย – ดวงอาทิตย์/ อากาเส – ในอากาศ/ จงฺกมึ – เสด็จจงกรมแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๒๙. “ทิสฺวา – เห็นแล้ว/ นเถ – ในท้องฟ้า/ จงฺกมณฺตํ – ผู้เสด็จจงกรมอยู่/ เอวั – อย่างนี้/ จินฺเตสทฺ – ข้าพเจ้า คิดแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/ ‘เทโว นู โข – เป็นเทวดาหรือหนอแล/ อยั – ผู้นี้/ สตฺโต – สัตว์/ อุทาทู มนุโ – หรือว่า สัตว์ผู้เกิดจากพระมนุ/ อยั. – ผู้นี้/

๓๐. “น – หามีได้/ เม – อันข้าพเจ้า/ สฺโต วา – สดับแล้วบ้าง/ ทิฏฺฐวาวา – เห็นแล้วบ้าง/ มหิยา – ในแผ่นดิน/ เอทิสโ – ที่พึงเห็นเสมอด้วยบุคคลนั้น/ นโร. – นรชน/ อปิ – แม้บ้าง/ มนฺตปทํ – บทแห่งมนตร์/ อตฺถิ – มีอยู่/ อยั – พระองค์นี้/ สตฺถา – เป็นพระศาสดา/ ภวิสฺสติ. – จักเป็น’/

๓๑. “เอวาทิ – ข้าพเจ้า อย่างนี้/ จินตยิตวาน – คิดแล้ว/ สกั – ของตน/ จิตต์ – ยังจิต/ ปสาทยิ.
– ให้เลื่อมใสก่อนแล้ว/ นานาปุပ္ผณจ – ยังดอกไม้ต่าง ๆ ด้วย/ คนธณจ – ยังของหอม ด้วย/ สนนิปาเตสท
– ข้าพเจ้า ให้ประชุมพร้อมแล้ว/ ตทา. – ในกาลนั้น/

๓๒. “ปุပ္ผาสนั – ซึ่งอาสนะที่กระทำแล้วด้วยดอกไม้/ ปณฺณเปตวา – จัดแจงแล้ว/ สารุจิตต์ –
ทิวจิตร์ดีแล้ว/ มโนรม. – เป็นที่ยินดีแห่งใจ/ นรสารณิ – กว่าสารณิผู้ฝึกฝนซึ่งนรชนทั้งหลาย/ อคฺคั – ผู้เลิศ
ล้ำ/ อิหิ – นี่/ วจนมพรวี. – ได้กล่าวแล้ว ซึ่งคำพูด/

๓๓. “อิหิ – นี่/ เม – อันข้าพระองค์/ อาสนั – ที่เป็นที่นั่ง/ วีร – ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงผู้กล้าหาญ/
ปณฺณุตตั – ปุลาตแล้ว/ ตวนุจฉว. – ที่สมควรแก่พระองค์/ หาสยโนโต – ให้ร่าเริงอยู่/ มม – ของข้าพระองค์/
จิตต์ – ยังจิต/ นิสีท – ของจงประทับนั่ง/ กุสุมาสเน. – บนอาสนะที่กระทำแล้วด้วยดอกไม้/

๓๔. “นิสีท – ทรงประทับนั่งแล้ว/ ตตถ – นั้น/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ อสมฺภิโตว – เพียง
ดังผู้ไม่หวาดกลัวพร้อมกันแล้ว/ เกสรี. – ราชสีห์/ สตตรตฺตินทิว – ตลอดกลางคืนและกลางวัน ๗ วัน/ พุทฺโธ
– ผู้ตรัสรู้แล้ว/ ปวเร – ที่ประเสริฐโดยความเป็นประธาน/ กุสุมาสเน. – บนอาสนะที่กระทำแล้วด้วยดอกไม้/

๓๕. “นมสฺสมาโน – นอบน้อมอยู่/ อฏฺฐาสี – ได้ยืนอยู่แล้ว/ สตตรตฺตินทิว – ตลอดกลางคืนและ
กลางวัน ๗ วัน/ อหิ. – ข้าพเจ้า/ วุฏฺฐหิตวา – ทรงออกโดยพิเศษแล้ว/ สมาริมฺหา – จากความตั้งมั่นพร้อม
ยิ่ง/ สตฺถา – เป็นพระศาสดา/ โลเก – ในโลก/ อนุตฺตโร. – เป็นผู้มีบุคคลอื่นยิ่งกว่าหามิได้/ มม – ของ
ข้าพเจ้า/ กम्म – ซึ่งกรรม/ ปกิตฺเตนโต – ทรงประกาศทั่วแล้ว/ อิหิ – นี่/ วจนมพรวี. – ได้กราบทูลแล้ว ซึ่ง
คำพูด/

๓๖. “ภาเวหิ – จงให้เจริญเกิด/ พุทฺธานุสฺสตี – ยังการตามระลึกถึงซึ่งพระพุทธเจ้า/ ภาวนานม
นุตฺตร. – บรรดาการให้เจริญทั้งหลาย ที่มีธรรมอื่นยิ่งกว่าหามิได้/ อิมิ – นี่/ สตี – ยังการตามระลึก/ ภาวยิต
วา – ให้เจริญแล้ว/ ปุริยิสฺสตี – จักให้เต็ม/ มานส. – ยังใจ/

๓๗. “ตีสกปฺปสทฺสทานิ – สิ้นพันแห่งกับสามสิบทั้งหลาย/ เทวโลเก – ในโลกของเทวดา/ รมิสฺส
ลี. – จักยินดี/ อสตีภฺขตฺถ – ๘๐ ขาติ/ เทวินโท – ผู้เป็นหัวหน้าแห่งเทวดา/ เทวเรขุ – ซึ่งความเป็นแห่ง
พระราชาของเทวดา/ กริสฺสลี. – จักกระทำ/ สทฺสภฺขตฺถ – ๑,๐๐๐ ขาติ/ จกฺกวตฺตี – ผู้เป็นจักรพรรดิ/
ราชา – พระราชา/ รมฺญเฐ – ในแคว้น/ ภวิสฺสลี. – จักเป็น/

๓๘. “ปเทสฺรขุ – ความเป็นแห่งพระราชาในประเทศ/ วิปุลั – ที่ไพบูรณ์/ คณนาโต – โดยการ
นับ/ อสขฺยิ. – เป็นชาติที่พึงนับไม่ได้/ อนุโภสฺสตี – จักเสวย/ ตํ สพฺพ – ทั้งปวงนั้น/ พุทฺธานุสฺสตียา – แห่ง
การตามระลึกถึงซึ่งพระพุทธเจ้า/ ผล. – ซึ่งผล/

๓๙. “ภวากเว – ในภพน้อยและภพใหญ่/ สัสนฺโต – เวียนวายุไปพร้อมอยู่/ มหาโภคั – ซึ่งทรัพย์
เป็นเครื่องใช้สอยมาก/ ลภิสฺสตี. – จักได้/ โภเค – ซึ่งทรัพย์เป็นเครื่องใช้สอยทั้งหลาย/ เต – ของท่าน/ อุณา
– ความเป็นคือความบกพร่อง/ นตฺถิ – ย่อมไม่มี/ พุทฺธานุสฺสตียา – แห่งการตามระลึกถึงซึ่งพระพุทธเจ้า/ ผล.
– ผล/

๔๐. “กปฺปสทฺสทฺสสมฺหิ – ในแสนแห่งกับ/ โอกฺกาภกฺกสฺสมโห. – ความเกิดพร้อมกันแห่งตระกูล
ชื่อว่าโอกกาภราช/ โคตโม นาม – ทรงพระนามว่าโคตม/ โคตเตน – ตามพระโคตร/ สตฺถา – เป็นพระศาสดา/
โลเก – ในโลก/ ภวิสฺสตี. – จักเป็น/

๔๑. “อสีติโกฏี – ซึ่งโกฏิแปดสิบ/ จขุเทตฺวา – ทั้งแล้ว/ ทาเส – ซึ่งทาสทั้งหลาย/ กम्मกเร – ซึ่ง
กรรมกรทั้งหลาย/ พฺพ. – มีจำนวนมาก/ โคตมสฺส – ทรงพระนามว่าโคตม/ ภควโต – ของพระผู้มีพระภาค
เจ้า/ สาสเน – ในศาสนา/ ปพฺพชิสฺสตี. – จักบวช/

๔๒. “อาราธยิตวา – ให้ทรงพอพระทัยแล้ว/ สมพุทฺธ – ยังพระสัมพุทธเจ้า/ โคตม – ทรงพระนามว่าโคตม/ ทรงพระนามว่าโคตม/ สกยปุงคว. – ผู้ประเสริฐของเจ้าศากย/ สุกฺกุตินาม – ชื่อว่าสุกฺกุตินาเมน – โดยชื่อ/ เหลสฺสติ – จักเป็น/ สตถุ – ของพระศาสดา/ สาวโก. – เป็นสาวก/

๔๓. “ภิกขุสงฺฆ – ในหมู่ของภิกษุ/ นิสิตฺติวา – ทรงประทับนั่งแล้ว/ ทกฺขิณียคุณมฺหิ – ในคุณของบุคคลผู้สมควรซึ่งทักษิณา/ ต. – นั้น/ ตถารณฺวิหาเร จ – ในธรรมเป็นเครื่องอยู่โดยความไม่มีแห่งข้าศึกด้วย/ ทวิสุ – ๒ ประการ/ อคฺเค – ในตำแหน่งที่ล้ำเลิศ/ ฐูปสฺสติ. – จักทรงตั้งไว้/

๔๔. “อิทํ – นี้/ [อตฺถํ – ซึ่งเนื้อความ] / วตฺวาน – ครั้นตรัสแล้ว/ สมพุทฺโธ – พระสัมพุทธเจ้า/ ชลชุตตมนามโก. – เป็นผู้ทรงนำไปซึ่งความรุ่งเรืองที่สูงที่สุด/ นภํ – สู່ท้องฟ้า/ อพฺภุคฺคฺมิ – เหาะขึ้นไปยิ่งแล้ว/ วีโร – เป็นผู้ทรงกล้าหาญ/ หังสราชาว – เพียงดังราชาของหงส์/ อมฺพเร. – ในท้องฟ้า/

๔๕. “สาสิโต – สั่งสอนแล้ว/ [ภควตา – อันพระผู้มีพระภาคเจ้า] / โลกนาถเณ – ผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ นมสฺสิตฺวา – นอบน้อมแล้ว/ ตถาคตํ. – ซึ่งพระตถาคตเจ้า/ สทา – ในกาลทุกเมื่อ/ ภาเวมิ – ย่อมให้เจริญ/ มุทิตอ – เป็นผู้ยินดีแล้ว/ พุทฺธานุสฺสติมุตฺตม. – ยังการตามระลึกถึงซึ่งพระพุทฺธเจ้า ที่สูงสุด/

๔๖. “เตน – นั้น/ กมฺเมน – ด้วยกรรม/ สุกฺเตน – ที่กระทำไว้ดีแล้ว/ เจตนาปณฺธิทิจ. – ความปรารถนาที่ควรตั้งไว้ก่อนด้วยความตั้งใจทั้งหลาย ด้วย/ ขหิตฺวา – ละแล้ว/ มานุสํ – ที่เป็นของมีอยู่ของมนุษย์/ เทหํ – ซึ่งร่างกาย/ ตาวตีสํ – สู่โลกเป็นที่อาศัยอยู่ของเทวดา ๓๓ ตน/ อคฺจฺฉนํ. – ข้าพเจ้า ได้ไปแล้ว/

๔๗. “อสีติภฺขตฺถ – ๘๐ ขาติ/ เทวโนโท – ผู้เป็นหัวหน้าแห่งเทวดา/ เทวราชฆมการยิ. – ได้ให้กระทำแล้ว ซึ่งความเป็นแห่งพระราชาของเทวดา/ สหสฺสภฺขตฺถ – ๑,๐๐๐ ขาติ/ ราชา จ – เป็นพระราชาด้วย/ จกฺกวตฺติ – เป็นจักรพรรดิ/ อโหสหนํ. – ข้าพเจ้า ได้เป็นแล้ว/

๔๘. “ปเทสฺรขฺขํ – ความเป็นแห่งพระราชาในประเทศ/ วิปุลํ – ที่ไพบูรณ์/ คณฺนาโต – โดยการนับ/ อสงฺขยํ. – เป็นชาติที่พึงนับไม่ได้/ อนุโณมิ – ย่อมเสวย/ สุสมฺปตฺติ – ที่เป็นสมบัติที่ดี/ พุทฺธานุสฺสติยา – แห่งการตามระลึกถึงซึ่งพระพุทฺธเจ้า/ ผลํ. – ซึ่งผล/

๔๙. “ภาวาภเว – ในภพน้อยและภพใหญ่/ สัสนฺโต – เวียนวายุไปพร้อมอยู่/ มหาโณคํ – ซึ่งทรัพย์เป็นเครื่องใช้สอยมาก/ ลภามหํ. – ข้าพเจ้า ย่อมได้รับ/ โภเค – ในทรัพย์เป็นเครื่องใช้สอย/ เม – แก่ข้าพเจ้า/ อุณฑา – ความเป็นคือความบกพร่อง/ นตฺถิ – ย่อมไม่มี/ พุทฺธานุสฺสติยา – แห่งการตามระลึกถึงซึ่งพระพุทฺธเจ้า/ ผลํ. – ผล/

๕๐. “สตสฺสสฺสิโต – ที่ ๑๐๐,๐๐๐/ กปฺเป – ในกัป/ ยํ – ใน/ กมฺมมกริ – ได้กระทำแล้ว ซึ่งกรรม/ ตทา. – ในกาลนั้น/ [อหํ – ข้าพเจ้า] / ทคฺคตํ – ซึ่งภูมิเป็นที่ไปชั่ว/ นาภิชานามิ – ย่อมไม่รู้ยิ่ง/ พุทฺธานุสฺสติยา – แห่งการตามระลึกถึงซึ่งพระพุทฺธเจ้า/ ผลํ. – ซึ่งผล/

๕๑. “ปฺภิสฺมกฺกิทา – ความแตกฉานพร้อมเฉพาะทั้งหลาย/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิโมกฺขาปิ จ – แม้ความหลุดพ้นโดยพิเศษทั้งหลาย ด้วย/ อญฺญิเม. – ๘ ประการ เหล่านี้/ ฉพฺภิณฺญา – ความรู้ยิ่งทั้งหลาย ๖ ประการ/ สจฺฉิกิตา – กระทำให้แจ้งแล้ว/ กตํ – กระทำแล้ว/ [เม – อันข้าพเจ้า] / พุทฺธสฺส – ของพระพุทฺธเจ้า/ สาสนํ. – คำสอน”/

อิตฺถํ – ด้วยประการอย่างนี้/ สุกํ – ได้ยินว่า/ อายสฺมา – ท่านผู้มีอายุ/ สุกฺกุตินาม – ชื่อว่าสุกฺกุตินาเมน – ผู้เป็นพระเถระ/ อิมานิ – เหล่านี้/ คาทาโย – ซึ่งคาถาทั้งหลาย/ อภาสิตฺถา”ติ. – ได้กล่าวแล้ว”ดังนี้แล/

สุกฺกุตินเถรสาปทานํ – สุกฺกุตินเถรสาปทาน/ ปฐมํ. – ที่ ๑/ [นิญฺฐิตํ – จบแล้ว] /

๓. การแปลโดยความ

๑. สฤติเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระสฤติเถระ

(พระสฤติเถระ เมื่อจะประกาศประวัติในอดีตชาติของตน จึงกล่าวว่า)

[๑] ในที่ไม่ไกลภูเขาหิมพานต์ มีภูเขาสูงหนึ่งชื่อนานิสสะ เขาสร้างอาศรมและบรรณศาลาไว้อย่างดี เพื่อข้าพเจ้า

[๒] ครั้งนั้น ข้าพเจ้าเป็นขมูลมีนามว่าโกสิยะมีตบะแก่กล้า ผู้เดียว ไม่มีเพื่อน อยู่ทีภูเขานิสสะ

[๓] ครั้งนั้น ข้าพเจ้ามิได้เก็บผลไม้ เหง้า และใบไม้ มากิน ในครั้งนั้น ข้าพเจ้าอาศัยใบไม้เป็นต้นที่หล่นเองเท่านั้นเลี้ยงชีวิต

[๔] ข้าพเจ้าแม้ถึงจะสละชีวิตก็ไม่ทำอาชีพจะให้กำเริบ ย่อมทำจิตของตนให้ยินดี งดเว้นการแสวงหาที่ไม่สมควรเสีย

[๕] เมื่อใดจิตของข้าพเจ้าเกิดความกำหนัด เมื่อนั้นข้าพเจ้าย่อมพิจารณาด้วยตนเอง ข้าพเจ้ามีใจเด็ดเดี่ยวข่มจิตนั้นเสียว่า

[๖] เจ้ากำหนดในอารมณ์ที่ชวนให้กำหนัด ชัดเคื่องในอารมณ์ที่ชวนให้ชัดเคื่อง และหลงในอารมณ์ที่ชวนให้หลง เพราะฉะนั้น เจ้าจึงออกจากป่าไปเสียเถิด

[๗] ที่อยู่แห่งนี้เป็นที่อยู่ของท่านผู้บริสุทธิ์ ปราศจากมลทิน มีตบะ เจ้าอย่าประทุษร้ายผู้บริสุทธิ์เลย จงออกจากป่าไปเสียเถิด

[๘] เจ้าจักเป็นผู้ครองเรือนได้บุตรในกาลใด ในกาลนั้นเจ้าอย่าให้ล้มเหลวแม้ทั้ง ๒ อย่างนั้นเลย จงออกจากป่าไปเสียเถิด

[๙] ฟินเผาศพ ใช้ทำกิจอะไรในที่ไหน ๆ ก็ไม่ได้ ไม่นั้นเขาไม่ได้ถือกันว่า เป็นไม้ในบ้านหรือเป็นไม้ในป่าและไม่ได้ถือกันว่า เป็นไม้ตามปกติ ฉันทใด

[๑๐] เจ้าก็ฉันทนั้น เปรียบเหมือนฟินเผาศพ ไม่ใช่คุณุหัตถ์ ทั้งไม่ใช่สมณะ วันนี้ เจ้าพ้นจากภาวะทั้ง ๒ จงออกจากป่าไปเสียเถิด

[๑๑] ขอนี้พึงมีแก่เจ้าหรือหนอ ใครจะรู้ข้อนี้ของเจ้า ใครจะนำฐานะของเจ้าไปโดยเร็ว เพราะเจ้ามากไปด้วยความเกียจคร้าน

[๑๒] วิญญูชนจักรังเกียจเจ้า เหมือนชาวเมืองรังเกียจของไม่สะอาดฉะนั้น ถ้าซีทั้งหลายจักดูเจ้ามาตักเตือนทุกเมื่อ

[๑๓] วิญญูชนจักประจานเจ้าว่า ล่วงละเมิดศาสนา ก็เจ้าเมื่อไม่ได้การอยู่ร่วม จักเป็นอยู่อย่างไร

[๑๔] ช้างมีกำลัง เข้าไปหาช้างกฤษณ์ซึ่งตกมัน ๓ แห่ง เกิดในตระกูลช้างมาตังคะ เสื่อมกำลังในเวลามีอายุ ๖๐ ปีแล้วขับออกจากโขลง

[๑๕] มันถูกขับออกจากโขลงแล้ว หาความสุขสำราญไม่ได้ เป็นสัตว์มีทุกข์ เศร้าใจ ชบเซา สิ้นเทาอยู่ ฉันทใด

[๑๖] ขมูลทั้งหลายจักขับเจ้าผู้มีปัญญาทรมอง เจ้าถูกขมูลเหล่านั้นขับออกแล้ว จักหาความสุขสำราญไม่ได้ ฉันทนั้นเหมือนกัน

[๑๗] เจ้าถูกลูกศรคือความเศร้าโศกเสียบแล้ว ทั้งกลางวันและกลางคืน จักถูกความร้อนแผดเผา เหมือนช้างถูกขับออกจากโขลง ฉันทนั้น

[๑๘] ทองเก็ ย่อมใช้ไม่ได้ในที่ไหน ๆ ฉันทใด เจ้าเสื่อมแล้วจากศีลก็จักใช้ในที่ไหน ๆ ไม่ได้ ฉันทนั้น

[๑๙] แม่เจ้าอยู่ครองเรือน จักเป็นอยู่ได้อย่างไร ทรัพย์ทั้งที่เป็นของมารดาและบิดาของเจ้าที่เก็บไว้ก็ไม่มี

[๒๐] เจ้าจักต้องทำการงานของตน ต้องอาบเหงื่อต่างน้ำ จักเป็นอยู่ในเรือนอย่างนี้ เป็นการดีแก่เจ้าที่จะไม่ชอบมัน

[๒๑] ข้าพเจ้าห้ามใจที่หมักหมมด้วยสังกิเลสอย่างนี้ในที่นั้นได้กล่าวธรรมกถาต่าง ๆ ห้ามจิตจากความชั่ว

[๒๒] เมื่อข้าพเจ้าเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาทอย่างนี้ ข้าพเจ้าอยู่ในป่าใหญ่ล่งเลยมา ๓๐,๐๐๐ ปี

[๒๓] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าพุทธตระ ทรงเห็นข้าพเจ้าผู้ยินดีในความไม่ประมาท ผู้แสวงหาประโยชน์อย่างสูงสุด จึงเสด็จมายังสำนักของข้าพเจ้า

[๒๔] ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าผู้มีพระรัศมีดังสีทองชมพูประมาณมิได้ ไม่มีใครเปรียบได้ ไม่มีใครเสมอด้วยพระรูป เสด็จจรงกรมอยู่ในอากาศ

[๒๕] ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าไม่มีใครเสมอด้วยพระญาณ เสด็จจรงกรมอยู่ในอากาศ ดังต้นพญาไม้สาละมีดอกบานสะพรั่ง เหมือนสายฟ้าในกليبเมฆ

[๒๖] ครั้งนั้น พระองค์เสด็จจรงกรมอยู่ในอากาศ ดังพญาราชสีห์ผู้ไม่กลัว ดุจพญาช้างคึกคะนองเหมือนพญาเสือโคร่งผู้ไม่ครั่นคร้าม ฉะนั้น

[๒๗] ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าผู้มีพระรัศมีดังแห่งทองสีสุกเหมือนถ่านเพลิงไม้ตะเคียน มีพระรัศมีโชติช่วงดังแก้วมณี เสด็จจรงกรมอยู่ในอากาศ

[๒๘] ครั้งนั้น พระพุทธเจ้าผู้มีพระรัศมีเหมือนภูเขากไรลาสที่บริสุทธิ์ เหมือนดวงจันทร์ในวันเพ็ญเหมือนดวงอาทิตย์ในเวลาเที่ยงวัน เสด็จจรงกรมอยู่ในอากาศ

[๒๙] ครั้งนั้น ข้าพเจ้าได้เห็นพระองค์เสด็จจรงกรมอยู่ในท้องฟ้าจึงคิดอย่างนี้ว่า ผู้นี้เป็นเทวดาหรือมนุษย์

[๓๐] นรชนเช่นนี้เราไม่เคยได้ฟังหรือได้เห็นในแผ่นดิน เออ บพมนตรก็มีอยู่ ผู้นี้จักเป็นพระศาสดา

[๓๑] ครั้นข้าพเจ้าคิดอย่างนี้แล้วได้ทำจิตของตนให้เลื่อมใส รวบรวมดอกไม้และของหอมต่าง ๆ ไว้ในครั้งนั้น

[๓๒] ข้าพเจ้าได้ปูลาดอาสนะดอกไม้ซึ่งวิจิตรดีเป็นที่รื่นรมย์ใจแล้วได้กล่าวคำนี้กับพระพุทธเจ้าผู้เลิศกว่าสารีผู้ฝึกนรชนว่า

[๓๓] ข้าแต่พระองค์ผู้มีความเพียร อาสนะนี้สมควรแก่พระองค์ ข้าพระองค์จัดถวายไว้แล้ว ขอพระองค์เมื่อจะทำจิตของข้าพระองค์ให้ร่าเริง โปรดประทับนั่งบนอาสนะดอกไม้เถิด

[๓๔] พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า เป็นดุจพญาไกรสร ผู้ไม่ครั่นคร้ามประทับนั่งบนอาสนะดอกไม้อันประเสริฐนั้นตลอด ๗ คั่น ๗ วัน

[๓๕] ข้าพเจ้าได้ยืนนมัสการพระองค์อยู่ตลอด ๗ คั่น ๗ วัน พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก เสด็จออกจากสมาธิแล้ว เมื่อจะทรงพยากรณ์กรรมของข้าพเจ้าได้ตรัสพระดำรัสนี้ว่า

[๓๖] บรรดาภาวนาทั้งหลาย เธอจงเจริญพุทธานุสสติที่ยอดเยียมครั้งเจริญพุทธานุสสตินี้แล้ว จักทำให้บริบูรณ์ได้

[๓๗] เธอจักรื่นรมย์ในเทวโลกตลอด ๓๐,๐๐๐ กัป จักเป็นจอมเทพ ครองเทวสมบัติ ๘๐ ขาติ จักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิในแว่นแคว้น ๑,๐๐๐ ขาติ

[๓๘] จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบุลย์นับชาติไม่ถ้วน จักได้เสวยสมบัตินั้นทั้งหมด นี่เป็นผลแห่งการเจริญพทุธานุสสติ

[๓๙] เธอเมื่อเวียนวายตายเกิดอยู่ในภavn้อยภavnใหญ่ จักได้โภคสมบัติเป็นอันมาก ความพร่องในโภคของท่านจะไม่มี นี่เป็นผลแห่งการเจริญพทุธานุสสติ

[๔๐] ในกัปที่ ๑๐๐,๐๐๐ (นับจากกัปนี้ไป) พระศาสดาพระนามว่าโคดม ตามพระโคตร ทรงสมภพในราชสกุลโอกกากราช จักอุบัติขึ้นในโลก

[๔๑] เธอจักสละทรัพย์ประมาณ ๘๐ โกฏิ รวมทั้งทาสและกรรมกรจำนวนมากแล้ว บวชในศาสนาของพระผู้มีพระภาคพระนามว่าโคดม

[๔๒] ท่านจักให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระนามว่าโคดมศากยะ ผู้ประเสริฐ ทรงพอพระทัยแล้ว เป็นสาวกมีนามว่าสุภูติ ของพระศาสดา

[๔๓] พระศาสดาพระนามว่าโคดม ประทับนั่งในท่ามกลางหมู่ภิกษุแล้วจักทรงแต่งตั้งท่านว่าเป็นผู้เลิศใน ๒ ตำแหน่ง คือในพระทักษิณยบุคคลผู้มีคุณ และในความเป็นผู้มีธรรมเครื่องอยู่ซึ่งไม่มีข้าศึก

[๔๔] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นผู้นำซึ่งรุ่งเรืองสูงสุด ผู้เป็นนักปราชญ์ ครั้นตรัสดังนี้แล้ว ได้เสด็จเหาะขึ้นไปยังนภากาศดูจพญานางสีนทองฟ้า ฉะนั้น

[๔๕] ข้าพเจ้าซึ่งพระผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก ทรงพร่ำสอนแล้ว นอบน้อมพระตถาคตแล้วมีจิตเบิกบาน เจริญพทุธานุสสติอันยอดเยี่ยมทุกเมื่อ

[๔๖] ด้วยกรรมที่ข้าพเจ้าได้ทำไว้ดีแล้วนั้นและด้วยการตั้งเจตนาไว้มั่น ข้าพเจ้าละกายมนุษย์แล้วได้ไปเกิดยังสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

[๔๗] ข้าพเจ้าได้เป็นจอมเทพครองเทวสมบัติ ๘๐ ชาติ และได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๑,๐๐๐ ชาติ

[๔๘] ข้าพเจ้าได้เป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบุลย์นับชาติไม่ถ้วน ข้าพเจ้าได้เสวยสมบัติอย่างดีนับไม่ถ้วน นี่เป็นผลแห่งการเจริญพทุธานุสสติ

[๔๙] ข้าพเจ้าเมื่อเวียนวายตายเกิดอยู่ในภavn้อยภavnใหญ่ จะได้โภคสมบัติเป็นอันมาก ความบกพร่องในโภคของข้าพเจ้าไม่มีเลย นี่เป็นผลแห่งการเจริญพทุธานุสสติ

[๕๐] ในกัปที่ ๑๐๐,๐๐๐ นับจากกัปนี้ไป ข้าพเจ้าได้ทำกรรมไว้ในครั้งนั้น จึงไม่รู้จักทุกขเลย นี่เป็นผลแห่งการเจริญพทุธานุสสติ

[๕๑] คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฐกัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพเจ้าได้ทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังนี้แล

ได้ทราบบว่า ท่านพระสุภูติเถระได้ภาษิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้

สุภูติเถราปทานที่ ๑ จบ^๓

^๓ ขุ.อ.ป. (ไทย) ๓๒/๑-๕๑/๑๒๓-๑๒๙.

สรุป

สุญติวรรค นี้บรรยายถึงประวัติในอดีตชาติของพระเถระทั้งสิบท่านที่บรรลุพระอรหัตในชาติสุดท้ายแต่ละท่านมีลักษณะเฉพาะและการทำบุญที่มีความแตกต่างกัน แต่ทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการสร้างบุญกุศลและการปฏิบัติธรรมให้ถึงพระอรหัต

๑. **พระสุญติเถระ** - เป็นชฎิลบำเพ็ญตบะในป่า ปฏิบัติตนไม่ให้กำหนดในอารมณ์ จนได้รับการสอนจากพระพุทธเจ้าในเรื่องพุทธานุสสติภาวนา ทำให้เกิดเป็นท้าวสักกะและพระเจ้าจักรพรรดิในหลายชาติ

๒. **พระอุปวาณเถระ** - มีจิตเลื่อมใสในการสร้างพระสถูป บูชาพระพุทธเจ้า ทำให้ได้เกิดในสถานที่ดีมากมาย

๓. **พระติสธณคมนิยเถระ** - เลี้ยงดูมารดาบิดาที่ตาบอดอย่างดี ปฏิบัติศีล จนบรรลุอรหัต

๔. **พระปัญจสิลสมาทานิยเถระ** - รักษาศีล ๕ อย่างเคร่งครัดและบรรลุผลบุญอย่างมหาศาล

๕. **พระอन्नสังสวากเถระ** - ทำบุญถวายภัตตาหารแด่พระพุทธเจ้าสี่ทิศ

๖. **พระธูปทายกเถระ** - สละธูปบูชาพระพุทธเจ้าอย่างสม่ำเสมอ

๗. **พระปุณปัชกเถระ** - ช่วยปรับปรุงโคนต้นโพธิ์ในสถานที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า

๘. **พระอุตติยเถระ** - เป็นจระเข้ที่ช่วยนำพระพุทธเจ้าข้ามแม่น้ำ

๙. **พระเอกัญชลิกเถระ** - มีจิตเลื่อมใสในการประคองอัญชลีต่อพระพุทธเจ้า

๑๐. **พระโฆมทายกเถระ** - เป็นพ่อค้าและถวายผ้าเปลือกไม้แด่พระพุทธเจ้าวิปัสสี

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. **การทำบุญด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์**: ทุกการกระทำที่ทำด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ แม้เป็นสิ่งเล็กน้อยจะส่งผลบุญที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต การบูชาพระพุทธเจ้าหรือการทำบุญอย่างตั้งใจนั้นมีค่าเสมอ

๒. **ความสำคัญของการรักษาศีล**: การรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ทำให้เราเป็นคนดี มีชีวิตที่สุขสงบและหลุดพ้นจากทุกข์ การถือศีลไม่เพียงช่วยให้ชีวิตนี้มีคุณค่า แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการเข้าถึงธรรมะ

๓. **ผลแห่งกรรม**: ทุกคนมีกรรมเป็นของตน การกระทำดีนำมาซึ่งผลดี ไม่เพียงในชาติปัจจุบันแต่ยังส่งผลต่อการเกิดในชาติหน้า ดังนั้นการทำดีอย่างต่อเนื่องจึงเป็นแนวทางที่ดีในการใช้ชีวิต

๔. **ความเพียรพยายามในการปฏิบัติธรรม**: การทำความดีและการปฏิบัติธรรมต้องอาศัยความเพียรพยายาม การยืนหยัดทำความดี แม้ในยามลำบาก จะทำให้เราเติบโตทางจิตวิญญาณ

๕. **ความศรัทธาในพระพุทธเจ้า**: การมีศรัทธาต่อพระพุทธเจ้าช่วยเสริมสร้างพลังในการปฏิบัติธรรมและการทำบุญ คำสอนของพระพุทธเจ้าคือแสงสว่างในชีวิตที่ช่วยให้เราเดินในเส้นทางที่ถูกต้อง

โดยรวมแล้ว "สุญติวรรค" สอนให้เราเห็นถึงความสำคัญของการทำบุญ การรักษาศีล และการมุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม เพื่อให้เกิดผลดีในชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต

บทที่ ๔

กุณฑธานวรรค - กุณฑธานเถราปทาน

ในวรรคที่ชื่อว่า กุณฑธานวรรค นี้ เราจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติในอดีตชาติของพระเถระทั้งสิบท่าน ที่ล้วนเป็นผู้ที่มีจิตเลื่อมใสและปฏิบัติตนตามคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด แต่ละท่านมีการกระทำที่เป็นเหตุแห่งผลบุญ ที่นำไปสู่การเกิดในสถานที่ที่สูงส่งและการบรรลุธรรมอันสูงสุดในชาติสุดท้าย

ตั้งแต่การถวายสิ่งของที่มีคุณค่า เช่น กล้วยและอาหาร จนถึงการถวายคำชมเชยและการสร้างสอุปเพื่อแสดงความเคารพและศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า ทุกการกระทำเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำบุญและการประกอบคุณงามความดีในชีวิต ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพ้นทุกข์และบรรลุอรหัตในที่สุด

ในแต่ละเรื่องราวของพระเถระ เราจะเห็นถึงการสร้างบุญกุศลที่ส่งผลเป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในชาติสุดท้าย ซึ่งแต่ละเรื่องยังสื่อให้เห็นถึงหลักธรรมสำคัญ เช่น การมีจิตเลื่อมใส การทำทาน การรักษาศีล และการปฏิบัติธรรมที่มีความมุ่งมั่นและต่อเนื่อง ที่สามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของเราในปัจจุบัน

บทเรียนจากกุณฑธานวรรคนี้จะช่วยกระตุ้นให้เราตระหนักถึงคุณค่าของการทำความดี และส่งเสริมให้เราเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่พร้อมในการช่วยเหลือผู้อื่น เพื่อร่วมสร้างสังคมที่ดียิ่งขึ้นในทุก ๆ วัน

ตัวอย่าง กุณฑธานเถราปทาน

๑. บาลี

๑. กุณฑธานเถราปทาน

๑. “สตตาทิ ปฏิสลลัน สยมญ อคคปุคคัล. ปสนนจิตโต สมโน พุทธเสฏฐิ อูปถฐหิ”
 ๒. “วูลฺลิตฺติ กาลมณฺญาญ ปทุมุตฺตรํ มหามุนี. มหนฺตี กทลิกณฺณิ คเหตฺวา อูปคฺจณฺหิ”
 ๓. “ปฏิคฺคเหตฺวา ภควา สพฺพณฺญ โลกนายโก. มม จิตฺตํ ปสาเทฺนโต ปริภุชฺชิ มหามุนิ”
 ๔. “ปริภุชิตฺวา สมพุทฺโธ สตถาโห อนุตฺตโร. สกาสเน นิสิตฺวา อีมา คาคา อภาสธา”
 ๕. “‘เย จ สนฺติ สมิตาโร ยกฺขา อิมฺมहि ปพฺพเต. อรณฺเญ ญตภพฺยานิ สฺสณฺนตุ วจัน มม’”
 ๖. “โย โส พุทฺธอ อูปถฐาสิ มิคฺราขัณฺเฑ สเรสิ. ตมฺหํ กิตฺติยสฺสามิ สฺสณฺณ มม ภาสโต”
 ๗. “‘เอกาทสฺสจกฺขตฺตฺว โส เทวราชา ภวิสฺสตี. จตฺตีสติกฺขตฺตฺว จ กวตฺตี ภวิสฺสตี’”
 ๘. “‘กปฺปสฺตสสฺสสมฺมิตฺติ อิกฺกกาณฺณสฺสสมฺมิตฺติ. โคตโม นาม โคตเตน สตถา โลเก ภวิสฺสตี’”
 ๙. “‘อิกฺกโกสิตฺวาน สมณเ สลฺวเน อนาสเว. ปาปกมฺมวิปาเกน นามเชยฺย ลภิสฺสตี’”
 ๑๐. “‘ตสฺส ธมฺเมสุ ทายาโท โอโรโส ธมฺมนิมฺมิตโต. กุณฑธานโนติ นามเนน สาวโก โส ภวิสฺสตี’”
 ๑๑. “ปวิเวกมฺนุญฺจโต ฉายี ฉานโร อหํ. โตสยิตฺวาน สตถารํ วิหฺรามิ อนาสโว”
 ๑๒. “สาวเกหิ ปริวฺโต ภิกฺขุสงฺฆปฺรภุชโต. ภิกฺขุสงฺฆเน นิสิตฺวา สลากํ คาคาหิ ชินา”
 ๑๓. “เอกํสํ จีวรํ กตฺวา วณฺทิตฺวา โลกนายกํ. วทํ วรสฺส ปฺรโต ปฐฺมํ อคฺคเหสฺส”
 ๑๔. “เตน กมฺเมน ภควา ทสฺสสสฺสสิกมฺปโก. ภิกฺขุสงฺฆเน นิสิตฺวา อคฺคณฺณฺญาเน รุเปสิ มํ”
 ๑๕. “วีริยํ เม ชฺฐโรธฺยํ โยคกฺเขมาธิวาทนํ. ชาเรมิ อนตฺมํ เทหํ สมมาสมฺพุทฺธสาสนา”
 ๑๖. “ปฏิสมฺภิตา จตฺสโส วิโมกฺขาปิ จ อญฺญิเม. ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกิตฺตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ”
- อิตถํ สุทํ อายสฺมา กุณฑธานโน เถโร อีมา คาคาโย อภาสิตถาติ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. กุณฑธานตุเถรอปทานิ – ประวัติของพระเถระชื่อว่ากุณฑธานะ/

๑. “สตุดาหิ – ตลอด ๗ วัน/ ปฏิสลลินิ – ผู้หลีกเร้นพร้อมเฉพาะแล้ว/ สยมภู – ผู้ทรงเป็นเอง/
อคคปุคคัล – ผู้เป็นบุคคลผู้เลิศล้ำ/ ปสนนจิตโต – เป็นผู้มีจิตเลื่อมใสแล้ว/ สุมโน – เป็นผู้มีใจดี/ พุทธเสฏฐิ
– ซึ่งพระพุทเจ้าผู้ทรงประเสริฐที่สุด/ อุปฏฐิติ. – เข้าไปบำรุงแล้ว/

๒. “วฏฐิติ – ผู้ลุกขึ้นโดยพิเศษแล้ว/ กาลมณญาย – รู้ทั่วแล้ว ซึ่งกาล/ ปทุมุตตริ – ผู้ทรงพระ
นามว่าปทุมุตตระ/ มหามุณี. – ผู้เป็นมหามุณี/ มหุนตี – หวีใหญ่/ กทลิกณณิ – ซึ่งหวีแห่งกล้วย/ คเหตุวา –
ถือเอาแล้ว/ อุปคจฺจหิ. – ข้าพเจ้า เข้าไปใกล้แล้ว/

๓. “ปฏิกคเหตุวา – ทรงรับเฉพาะแล้ว/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ สพพณฺญ – เป็นผู้รู้ซึ่ง
ธรรมทั้งปวงโดยปกติ/ โลกนายโก. – เป็นผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ มม – ของข้าพเจ้า/ จิตฺต – ยัง
จิต/ ปสาเทนโต – ให้เลื่อมใสก่อนอยู่/ ปริภุชชิ – เสวยแล้ว/ มหามุณี. – พระมหามุณี/

๔. “ปริภุชชิตวา – เสวยแล้ว/ สมฺพุทฺโธ – พระสัมพุทธเจ้า/ สตถวาโ – เป็นเพียงดังบุคคลผู้
นำไปซึ่งกองเกวียน/ อนุตฺตโร. – เป็นผู้มีบุคคลอื่นยิ่งกว่าหามิได้/ สกาสเน – บนที่เป็นที่นั่งของตน/ นิสิตฺตวา
– ทรงประทับนั่งแล้ว/ อิม่า – เหล่านี้/ คาลา – ซึ่งกาลทั้งหลาย/ อภาสธ. – ได้ตรัสแล้ว/

๕. “เย จ – เหล่าใด ด้วย/ สนฺติ – มีอยู่/ สมิตาโร – ผู้ประชุมกันแล้ว/ ยกฺขา – ยักษ์ทั้งหลาย/
อิมฺมहि – นี้/ ปพฺพเต. – ที่ภูเขา/ อรณฺเญ – ในป่า/ ภูตฺทพฺพานิ – คณะสัตว์ผู้มีร่างกายที่เป็นแล้วทั้งหลาย/
สุณฺนตุ – ของจงฟัง/ วจฺนี – ซึ่งคำพูด/ มม’. – ของข้าพเจ้า’/

๖. “โย โส – ผู้นั้นใด/ [ปุคฺคโล – บุคคล] / พุทฺธ – ซึ่งพระพุทเจ้า/ อุปฏฐาสฺสิ – เข้าไปบำรุงแล้ว/
มิกฺรราชว – เพียงดังผู้เป็นราชาแห่งเนื้อ/ เกสรี. – ซึ่งราชสีห์/ ตมฺหิ – ข้าพเจ้า ซึ่งบุคคลผู้นั้น/ กิตฺติยสฺสามิ –
จักสรรเสริญ/ สุณฺนาถ – จงสดับเถิด/ มม – ของข้าพเจ้า/ ภาสโต. – ผู้กล่าวอยู่/

๗. “เอกาทสฺสจฺจขตฺต – ๑๑ ชาติ/ โส – ผู้นั้น/ [ปุคฺคโล – บุคคล] / เทวราชา – เป็นพระราชา
แห่งเทวดา/ ภวิสฺสตี. – จักเป็น/ จตฺตีสติกขตฺตญฺจ – ๓๔ ชาติ ด้วย/ จกฺกวตฺตี – เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ/
ภวิสฺสตี. – จักเป็น/

๘. “กปฺปสฺตสทสฺสมฺหิ – ในแสนแห่งกับ/ โอกกาภกฺกสฺสมภโว. – ความเกิดพร้อมกันแห่งตระกูลชื่อ
ว่าโอกกาภราช/ โคตโม นาม – ทรงพระนามว่าโคตม/ โคตฺเตน – ตามพระโคตร/ สตฺถา – พระศาสดา/ โลก
– ในโลก/ ภวิสฺสตี. – จักเป็น/

๙. “อกฺโกสฺติวาน – ด่าแล้ว/ สมณ – ซึ่งพระสมณะทั้งหลาย/ สีสฺวนเต – ผู้มีศีล/ อนาสเว. – ผู้
มีกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วหามิได้/ ปาปกมฺมวิปาเคน – เพราะความผลัดผลแห่งกรรมที่ชั่วช้า/
นามธฺเยยํ – ซึ่งลักษณะที่ควรจำไว้โดยชื่อ/ ลภิสฺสตี. – จักได้/

๑๐. “ตสฺส – พระองค์นั้น/ [ภควโต – ของพระผู้มีพระภาคเจ้า] / ธมฺเมสุ – ในธรรมทั้งหลาย/
ทายาโ – เป็นทายาท/ โอโรโส – เป็นผู้เกิดจากพระอูระ/ ธมฺมนิมฺมิตโต. – เป็นผู้อันพระธรรมเนรมิตขึ้นแล้ว/
กุณฑธานนฺติ – ว่า ‘กุณฑธานะ’ดังนี้/ นามเน – โดยชื่อ/ สาวโก – เป็นสาวก/ โส – ผู้นั้น/ [ปุคฺคโล – บุคคล]
/ ภวิสฺสตี’. – จักเป็น’/

๑๑. “ปิเวกมฺนุยฺตโต – เป็นผู้ตามประกอบแล้วซึ่งความแยกออกก่อน/ ฌายี – เป็นผู้เพ่งพินิจ
โดยปกติ/ ฌานโร – เป็นผู้ยินดีแล้วในการเพ่งพินิจ/ อหิ. – ข้าพเจ้า/ โตสยิตฺวาน – ให้ทรงยินดีแล้ว/ สต
ถาริ – ยังพระศาสดา/ วิหฺรามี – ย่อมพำนักอยู่/ อนาสโว. – เป็นผู้มีกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วหา
มิได้/

๑๒. “สาวเกทิ – อันสาวกทั้งหลาย/ ปริวุโต – ล้อมโดยรอบแล้ว/ ภิกขุสงฆปุรุษโต. – เป็นผู้อันหมู่ของภิกษุกระทำไว้ในเบื้องหน้าแล้ว/ ภิกขุสงฆะ – ในหมู่ของภิกษุ/ นิสีทิตวา – ทรงประทับนั่งแล้ว/ สลาก – ซึ่งสลาก/ คาหิ – ทรงให้จับแล้ว/ ชิน. – พระชินเจ้า/

๑๓. “เอกั – ให้เฉียงบ่าข้างหนึ่ง/ จิวร – ซึ่งจิวร/ กตวา – กระทำแล้ว/ วนทิตวา – ถวายบังคมแล้ว/ [ภควนต – ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า] / โลกนายก. – ผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ วท – ผู้กล่าวอยู่/ [ติตติกราน – กวาเจ้าลัทธิทั้งหลาย] / วรสุส – ผู้ทรงประเสริฐ/ ปุโรโต – ข้างหน้า/ ปฐม – ที่ ๑/ อคฺคฺเทศ. – ข้าพเจ้า ได้จับแล้ว/

๑๔. “เตน – นั้น/ กมฺเมน – ด้วยกรรม/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ ทสฺสทสฺสีกมฺปโก. – เป็นผู้ทรงยังจักรวาลมีหนึ่งหมื่นเป็นประมาณให้หวั่นไหว/ ภิกขุสงฆะ – ในหมู่ของภิกษุ/ นิสีทิตวา – ทรงประทับนั่งแล้ว/ อคฺคฺกุฐาเน – ในตำแหน่งแห่งสาวกผู้ล้าเลิศ/ ฐเปลิ – ทรงตั้งไว้แล้ว/ ม. – ซึ่งข้าพเจ้า/

๑๕. “วีริย – ความเพียร/ เม – ของข้าพเจ้า/ ธุโรธโรหิ – เป็นเครื่องนำไปซึ่งธุระ/ โยคฺกฺเขมาธิวาทน. – เป็นเครื่องนำมาเฉพาะซึ่งธรรมที่เป็นแดนเกษมจากกิเลสเป็นเครื่องประกอบ/ ธาเรมิ – ย่อมดำรงไว้/ อนติม – ที่มีในส่วนที่สุด/ เทหิ – ซึ่งร่างกาย/ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสน. – ในคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า/

๑๖. “ปฺภิสฺมกฺขา – ความแตกฉานด้วยดีโดยต่างทั้งหลาย/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิโมกฺขาปิ จ – แม้ความหลุดพ้นโดยพิเศษทั้งหลาย ด้วย/ อญฺญิเม. – ๘ ประการ เหล่านี้/ ฉพฺภิณฺญา – ความรู้ยิ่งทั้งหลาย ๖ ประการ/ สจฺฉิกิตา – กระทำให้แจ้งแล้ว/ กต – กระทำแล้ว/ [เม – อันข้าพเจ้า] / พุทฺธสฺส – ของพระพุทฺธเจ้า/ สาสน. – คำสอน”/

อิตถ – ด้วยประการอย่างนี้/ สฺพุ – ได้ยินว่า/ อายสฺมา – ท่านผู้มีอายุ/ กุณฺฑธราโน – ชื่อว่ากุณฺฑธานะ/ เถโร – ผู้เป็นพระเถระ/ อีมา – เหล่านี้/ คาลาโย – ซึ่งกาลาทั้งหลาย/ อภาสิตถา”ติ. – ได้กล่าวแล้ว”ดังนี้แล/

๓. การแปลโดยความ

๑. กุณฺฑธานเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระกุณฺฑธานเถระ

(พระกุณฺฑธานเถระ เมื่อจะประกาศประวัติในอดีตชาติของตน จึงกล่าวว่า)

[๑] ข้าพเจ้ามีจิตเลื่อมใส มีใจยินดีได้บำรุงพระพุทฺธเจ้าผู้ประเสริฐที่สุด ทรงเป็นพระสยัมม เป็นบุคคลผู้เลิศ เสด็จหลีกเร้นอยู่ ๗ วัน

[๒] ข้าพเจ้ารู้เวลาที่พระองค์จะเสด็จออกจากสมมติ จึงได้ถือกล้วยหวิใหญ่เข้าไปถวายแด่พระผู้มีพระภาคผู้เป็นมหารุณีพระนามว่าปทุมุตตระ

[๓] พระผู้มีพระภาคผู้เป็นสัพพัญญู ผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลก เป็นมหารุณี เมื่อจะทำจิตของข้าพเจ้าให้เลื่อมใส จึงทรงรับแล้วเสวย

[๔] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปรียบด้วยนายเกวียนผู้ยอดเยี่ยม เสวยแล้วประทับนั่งบนอาสนะของพระองค์ ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

[๕] เหล่ายักรัที่ประชุมกันอยู่ที่ภูเขานี้และคณะทูตในป่าทั้งหมดจงฟังคำของเรา

[๖] เราจักพยากรณ์ผู้ที่บำรุงพระพุทฺธเจ้าผู้เป็นดังพญาเนื้อชาติไกรสร ท่านทั้งหลายจงฟังเรากล่าวเถิด

[๗] ผู้นั้นจักเป็นเทวราช ๑๑ ชาติ และจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๓๔ ชาติ

[๘] ในกัปที่ ๑๐๐,๐๐๐ (นับจากกัปนี้ไป) พระศาสดาพระนามว่าโคดม ตามพระโคตร ทรงสมภพในราชสกุลโศกการาชา จักอุบัติขึ้นในโลก

[๙] ผู้นั้นจักดำสมณะทั้งหลายผู้มีศีล ผู้ไม่มีอาสวะ จักได้การขนานนามเพราะวิบากแห่งบาปกรรม

[๑๐] เขาจักมีนามว่ากุนธธานะ เป็นสาวกของพระศาสดาพระองค์นั้น เป็นธรรมทายาท เป็นโอรสที่ธรรมเนรมิต

[๑๑] ข้าพเจ้าชวนขวายเป็นเวกอยู่เนื่อง ๆ มีปกติเข้ามา ยินดีในฉันท ให้พระศาสดาทรงพอพระทัยแล้ว อยู่อย่างผู้ไม่มีอาสวะ

[๑๒] พระผู้มีพระภาคขึ้นเจ้ามีเหล่าสาวกแวดล้อม มีหมู่ภิกษุห้อมล้อม ประทับนั่งในท่ามกลางหมู่ภิกษุแล้ว ทรงให้ข้าพเจ้าจับสลาก

[๑๓] ข้าพเจ้าห่มผ้าเฉวียงบ่าอภิวาทพระศาสดาผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลก เมื่อภิกษุทั้งหลายกล่าวอยู่ ได้จับสลากเป็นครั้งแรกต่อพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคผู้ประเสริฐ

[๑๔] ด้วยกรรมนั้น พระผู้มีพระภาค ทรงทำหมั้นจักรวาลให้ห้วนไหว ประทับนั่งในท่ามกลางหมู่ภิกษุ ทรงตั้งข้าพเจ้าไว้ในตำแหน่งอันเลิศ

[๑๕] ข้าพเจ้ามีความเพียรสำหรับนำพาธุระ เป็นความเพียรที่นำมาซึ่งธรรมเป็นแดนเกษมจากโยคะ ข้าพเจ้าทรงร่างกายซึ่งมีในภพสุดท้ายอยู่ในศาสนาของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

[๑๖] คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภี ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพเจ้าได้ทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังนี้แล

ได้ทราบวาท่านพระกุนธธานเถระได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้^๔

สรุป

กุนธธานวรรค ประกอบไปด้วยประวัติในอดีตชาติของพระเถระสิบท่าน ซึ่งแต่ละท่านมีความตั้งใจและจิตใจเลื่อมใสในการทำบุญและบูชาพระพุทธเจ้า โดยแต่ละประวัติเกี่ยวข้องกับการกระทำที่นำไปสู่ผลบุญที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้:

๑. **พระกุนธธานเถระ:** ได้ถวายกล้วยหวีแก่พระพุทธเจ้าปทุมุตตระ ส่งผลให้เกิดเป็นท้าวสักกะและพระเจ้าจักรพรรดิในชาติถัดมา จนบรรลุอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

๒. **พระสาครเถระ:** ชมเชยพระพุทธเจ้าจนมีความสุขในเทวโลก ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

๓. **พระมหากัจจายนเถระ:** ร่วมสร้างวิหารถวายพระพุทธเจ้า ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

๔. **พระกาฬุทายีเถระ:** ได้ถวายอาหารและดอกไม้ ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

๕. **พระโมฆราชเถระ:** ชมเชยและถวายอาหาร ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

๖. **พระอริมุตเถระ:** บำรุงพระสงฆ์ ส่งผลให้ไม่รู้จักทุกข์เลยในชาติสุดท้าย

๗. **พระลลิตทายกเถระ:** ถวายกระเทียมแก่พระสงฆ์ ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

๘. **พระอายุคทายกเถระ:** กราบไหว้พระสถูปและสร้างศาลา ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตตผลในชาติสุดท้าย

^๔ ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑-๑๖/๑๕๐-๑๕๒.

๙. พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร: สร้างธรรมจักรถวายพระพุทธเจ้า ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตในชาติสุดท้าย

๑๐. พระกัปปกรกัปปสูตร: ตั้งต้นกัลปพฤกษ์ถวายพระพุทธเจ้า ส่งผลให้บรรลุพระอรหัตในชาติสุดท้าย

ข้อคิดตามหลักธรรม

๑. การทำบุญส่งผลดี: ทุกการกระทำที่มีเจตนาบริสุทธิ์และการทำบุญ จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ในชีวิตและสามารถเปลี่ยนแปลงชะตาชีวิตได้ เช่น การถวายของแด่พระพุทธเจ้า ส่งผลให้มีการเกิดในสถานที่ที่สูงส่ง

๒. การมีจิตเลื่อมใส: ความเลื่อมใสในพระธรรมและพระสงฆ์เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรมที่สำคัญ ความเชื่อมั่นนี้จะนำไปสู่การกระทำที่ดีและส่งผลให้เกิดผลบุญในอนาคต

๓. ความต่อเนื่องในการทำความดี: การทำทานและบำเพ็ญคุณงามความดี ควรเป็นการกระทำที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อสร้างผลบุญที่ยั่งยืนในชีวิต

๔. การบำรุงพระสงฆ์และศาสนา: การสนับสนุนพระสงฆ์และกิจกรรมทางศาสนาเป็นการสร้างบุญที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งสามารถส่งผลให้เกิดความสงบสุขในชีวิตของเรา

๕. การส่งเสริมความดีในสังคม: การทำความดีไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง แต่ยังเป็น การส่งเสริมความดีให้กับสังคม ดังนั้น ควรทำความดีเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

การเรียนรู้จากประวัติของพระเถระในกุณฑธานวรรคจึงเป็นการเตือนใจให้เราไม่ลืมที่จะทำความดี มีจิตใจที่ให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และมีความเคารพในพระธรรม เพื่อที่จะไปสู่การบรรลุธรรมในอนาคต

บทที่ ๕

อุปาลิพรรค - อุปาลิเถราปทาน

ในยุคปัจจุบันที่มีความวุ่นวายและความไม่แน่นอนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน ผู้คนมักจะเผชิญกับความเครียดและความท้าทายต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจและสภาพอารมณ์ ความสำคัญของการทำความดีและการสร้างบุญบารมีจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมากขึ้น พระพุทธศาสนาเสนอแนวทางการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้คนสามารถบรรลุถึงความสุขและความสงบภายในใจ โดยการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์ในอดีตชาติของพระเถระทั้งหลายใน อุปาลิพรรค ซึ่งเป็นหนึ่งในส่วนที่สำคัญของพระไตรปิฎก

ใน อุปาลิพรรค นี้ เราจะได้พบกับเรื่องราวของพระเถระที่มีจิตใจดีและตั้งใจในการทำบุญและถวายบูชาแด่พระพุทธเจ้า โดยท่านเหล่านี้ได้ใช้เวลาหลายชาติในการสร้างกุศลกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น ผ่านการถวายสิ่งต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ อาหาร ที่นอน และสถานที่ต่าง ๆ เพื่อแสดงออกถึงความเคารพและการเชื่อมโยงกับพระธรรมที่ยิ่งใหญ่

การศึกษาประวัติในอดีตชาติของพระเถระเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เราเข้าใจถึงคุณค่าของการทำบุญและผลกรรมที่มีอยู่ในชีวิต แต่ยังสามารถเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรม เพื่อที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในด้านจิตวิญญาณและสังคม โดยเฉพาะในยุคที่ผู้คนมักหลงลืมถึงความสำคัญของการทำความดีในชีวิตประจำวัน ดังนั้น การเรียนรู้จากอุปาลิพรรคจึงเป็นเสมือนแสงสว่างนำทางที่ช่วยให้เราก้าวไปสู่ความสุขและความสงบภายในจิตใจอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ เรื่องราวของพระเถระแต่ละท่านในอุปาลิพรรคยังสอนให้เราเห็นถึงความสำคัญของการสะสมบุญบารมีในทุกชาติ ทุกการกระทำไม่ว่าจะเป็นเล็กหรือใหญ่ก็ตาม ล้วนมีผลต่ออนาคตของเรา สิ่งที่เราเลือกทำในปัจจุบันสามารถสร้างผลกระทบที่ยิ่งใหญ่ได้ในอนาคต ซึ่งพระเถระเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่า การมีจิตใจที่ดีและการทำความดีจะนำไปสู่ผลกรรมที่ดีและส่งผลกระทบต่อชีวิตในภพภูมิต่างๆ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องราวเหล่านี้จึงเป็นการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เราสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีสติและเต็มไปด้วยความรักและเมตตาต่อผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสรรค์สังคมที่ดีและเป็นสุขได้ในที่สุด

ตัวอย่าง อุปาลิเถราปทาน

๑. บาลี

๑. ภาคินยอุปาลิตเถรอปทานิ

๑. “ชีณาสวสทสเสหิ ปริวโต โลกนายโก. วิเวกมณฺญุตโต โส คจฺจนเต ปฏิสลฺลิตฺตา”
๒. “อชินเน นินฺตโกหิ ตถณฺทปรีธารโก. ภิกฺขุสงฺฆปรีทฺยพฺพหิ อทฺทสํ โลกนายกํ”
๓. “เอกํสํ อชินํ กตฺวา สเร กตฺวาน อณฺชลี. สมพฺพุทฺธํ อภิฺวาเทตฺวา สนฺถวี โลกนายกํ”
๔. “ยถาณฺทชา จ สํเสทา โอปปาตี ชลาพฺพา. กากาติปฺกฺชิโน สพฺเพ อนตฺลิกฺขจฺรา สทา”
๕. “เย เกจิ ปาณญฺตตฺถิ สยญฺโน วา อสยญฺโน. สพฺเพ เต ตว ญฺญานมฺหิ อนฺโต โหนฺติ สโมคธา”
๖. “คนฺธา จ ปพฺพเตยฺยา เย หิมวณฺตณฺคตฺตเม. สพฺเพ เต ตว สีสฺมมฺหิ กลายปิ น ยฺชฺชเร”
๗. “โมหนฺธการปฺกฺขนฺโท อโย โลโก สเทวโก. ตว ญฺญานมฺหิ ไซฺตณฺเต อนฺธการา วิธฺสีตา”
๘. “ยถา อตฺถจฺจนเต สุริเย โหนฺติ สตฺตา ตโมคฺตา. เอวํ พุทฺเธ อนุปฺปนฺเน โหติ โลโก ตโมคฺโต”

๙. “ยโถยหนโต อาทิจโจ วิโนเทติ ตมฺ สทา. ตเถว ตวํ พุทธเสฏฐ วิทธฺเสสิ ตมฺ สทาฯ
๑๐. “ปธานปหิตตโตสิ พุทฺโธ โลเก สเทวเก. ตว กมมาริทยเณ โตเสสิ ชนตํ พทฺฐา
๑๑. “ตํ สพฺพํ อนุโมทิตวา ปทุมุตตรโ มหามฺนิ. นภํ อพฺภุคฺคมี อีโร หัสราชาว อมฺพเรฯ
๑๒. “อพฺภุคฺคนตฺวาน สมฺพุทฺโธ มเหสิ ปทุมุตตรโ. อนตฺลิขฺเช จูโต สตฺถา อีมา คาคา อภาสธา
๑๓. “เยนิทํ ถวิทํ ญาณํ โอปมเมหิ สมายุตํ. ตมฺหํ กิตฺตยิสสามิ สฺสณณ มม ภาสโตฯ
๑๔. ““อฏฺฐารสฺสจ ขตฺตฺโต โส เทวราชา ภวิสฺสติ. ปถพฺยา รชฺชํ ติสฺตํ วสุธํ อวสิสฺสติฯ
๑๕. ““ปณฺจวิสฺติกขตฺตฺตฺยจ จกฺกวตฺติ ภวิสฺสติ. ปเทสฺรชฺชํ วิปุลํ คณฺนาโต อสงฺขิยํฯ
๑๖. ““กปฺปสฺตสฺสสมฺมทฺธิ โอภกฺกากฺกสฺสมภโว. โคตโม นาม โคตเตน สตฺถา โลเก ภวิสฺสติฯ
๑๗. ““ตฺสึตา หิ จิตฺวาน สุกกมฺมเลน จอทิโต. ทินฺนํ ชาตฺยา สนฺโต อุปาลิ นาม เหสฺสติฯ
๑๘. ““โส ปจฺฉา ปพฺพชิตฺวาน วิราเชตฺวาน ปาปํ. สพฺพาสเว ปริณฺญา ย นิพฺพายิสฺสตีนาสโวฯ
๑๙. ““ตฺถุโธ จ โคตโม พุทฺโธ สกฺยปฺตฺโต มหายโส. วินยาธิตํ ตสฺส เอตทฺคฺเค ฐเปสฺสติ”ฯ
๒๐. “สพฺพธายาหํ ปพฺพชิตฺวา กตฺกิจโจ อนาสโว. สพฺพาสเว ปริณฺญา ย วิหฺรามิ อนาสโวฯ
๒๑. “ภควา จานุกมฺปิ มํ วินเยหํ วิสารถ. สกกมมาริทยโ จ วิหฺรามิ อนาสโวฯ
๒๒. “สํวโต ปาติโมกฺขมฺหิ อินฺทฺริเยสุ จ ปณฺจสุ. ธาเรมิ วินยํ สพฺพํ เกวลํ รตนากํ ฯ
๒๓. “มมณฺจ คณฺมณฺญา ย สตฺถา โลเก อนุตฺตรโ. ภิกฺขุสงฺฆเ นิสีทิตฺวา เอตทฺคฺเค ฐเปสิ มํฯ
๒๔. “ปฏฺฐิสฺมทฺธา จตฺสฺโส วิโมกฺขาปิ จ อฏฺฐิเม. ฉพฺภินฺญา สจฺฉิกตา กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ”ฯ
อิธํ สฺมํ อายสฺมา อุปาลิเถโร อีมา คาคาโย อภาสิตถาติ.

ภาคินเญยุपालิตเถรสสาปทานํ ปฐมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. ภาคินเญยุपालิตเถรอปทานํ – ประวัติของพระเถระชื่อว่าภาคินเญยุपालิ/

๑. “ชีนาสวสทฺสเสหิ – อันพันแห่งภิกษุผู้มีกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วสิ้นแล้วทั้งหลาย/
ปริวฺโต – ล้อมโดยรอบแล้ว/ โลกนายนโก. – เป็นผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/ วิเวกมฺนฺยุตฺโต – เป็นผู้
ตามประกอบแล้วซึ่งความแยกออก/ โส – ผู้พระองค์นั้น/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า / คจฺฉเต – ย่อม
เสด็จไป/ ปฏฺฐิสฺสลิทฺฐ. – เพื่อการหลีกเร้นพร้อมเฉพาะ/

๒. “อชิเนน – ด้วยหนังสัตว์/ นินฺตฺโถหํ – ข้าพเจ้า เป็นผู้มุ่งห่มแล้ว/ ติทฺถนฺทปรีธารโก. – เป็นผู้
ทรงไว้โดยรอบอยู่ซึ่งท่อนไม้ ๓ ง่าม/ ภิกฺขุสงฺฆปริพฺยุพฺพํ – ผู้อันหมู่ของภิกษุห้อมล้อมโดยรอบแล้ว/ อพฺพสํ –
ได้เห็นแล้ว/ โลกนายนโก. – ผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้อาศัยอยู่ในโลก/

๓. “เอกํสํ – ให้เฉียงบ่าข้างหนึ่ง/ อชินํ – ซึ่งหนังสัตว์/ กตฺวา – กระทำแล้ว/ ลีเร – เหนือศีรษะ/
กตฺวาน – กระทำแล้ว/ อณฺชลิ. – ซึ่งการประนมมือ/ สมฺพุทฺธํ – ซึ่งพระสัมพุทธเจ้า/ อภิเวทเตวา – ถวาย
บังคมยังแล้ว/ สนฺถวี – ชมเชยพร้อมกันแล้ว/ [พุทฺธํ – ซึ่งพระพุทธรูป] / โลกนายนโก. – ผู้ทรงนำไปซึ่งสัตว์ผู้
อาศัยอยู่ในโลก/

๔. “ยถาณฺทชา จ – ฉันใด ที่เกิดในไข่ ด้วย/ สํเสทา – ที่เกิดในเถาไคล/ โอปปาติ – ที่เกิดผุดขึ้น/
ชลาพุชา. – ที่เกิดในครรภ์/ กากาติปฺภฺชิโน – ที่มีปีกมีกาเป็นต้น/ [สฺตฺตา – สัตว์ทั้งหลาย] / สพฺเพ – ทั้งปวง/
[สฺตฺตา – สัตว์ทั้งหลาย] / อนตฺลิขฺขรฺรา – เป็นผู้ท่องเที่ยวไปในอากาศเป็นที่เห็นซึ่งรูปในระหว่าง/ สทา. – ใน
กาลทุกเมื่อ/

๕. “เย เกจิ – เหล่าใดเหล่าหนึ่ง/ ปาณภูตติ – สัตว์ผู้มีลมหปรานทั้งหลาย มีอยู่/ สณฺณโน วา – เป็นผู้มีสัญญาบ้าง/ อสณฺณโน. – เป็นผู้มีสัญญาหาไม่ได้/ สพฺเพ – ทั้งปวง/ เต – เหล่านั้น/ [สตฺตา – สัตว์ทั้งหลาย] / ตว – ของพระองค์/ ญานมฺหิ – ในความหยั่งรู้/ อนฺโต – ในภายใน/ โหนฺติ – ย่อมเป็น/ สโมรคา. – เป็นผู้ถึงซึ่งการรวมลงพร้อม/

๖. “คนฺธา – กลิ่นทั้งหลาย/ จ – อนึ่ง/ ปพฺพเตยฺยา – เป็นกลิ่นที่มีอยู่ที่ภูเขา/ เย – เหล่าใด/ หิมวณฺตณฺคตฺเต. – ณ ภูเขาชื่อว่าหิมพานต์ที่สูงที่สุด/ สพฺเพ – ทั้งปวง/ เต – เหล่านั้น/ [คนฺธา – กลิ่นทั้งหลาย] / ตว – ของพระองค์/ สิลมฺหิ – ในศีล/ กลายปิ – แม้ด้วยส่วนเสี้ยว/ น ยุชฺชเร. – ย่อมไม่ควร/

๗. “โมหนฺธการปฺกขฺนโท – เป็นผู้แล่นไปสู่ความมืดมืดคือความหลงใหล/ อโย – นี่/ โลโก – โลก/ สเทวโก. – ที่เป็นไปกับด้วยโลกของเทวดา/ ตว – ของพระองค์/ ญานมฺหิ – ครั้นเมื่อความหยั่งรู้/ โชตนฺเต – โชติช่วงอยู่/ อนฺธการา – ความมืดมืดทั้งหลาย/ ปรีติตา. – ขจัดแล้ว/

๘. “ยถา – ฉันทใด/ อตฺถงฺคเต – ถึงแล้วซึ่งความตั้งอยู่ไม่ได้/ สุริเย – ครั้นเมื่อดวงอาทิตย์/ โหนฺติ – ย่อมเป็น/ สตฺตา – สัตว์ทั้งหลาย/ ตโมคฺตา. – เป็นผู้ตกอยู่แล้วในความมืดมน/ เอว – อย่างนี้/ พุทฺเธ – ครั้นเมื่อพระพุทธเจ้า/ อนฺุปฺนเน – ไม่เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว/ โหติ – ย่อมเป็น/ โลโก – โลก/ ตโมคฺโต. – เป็นผู้ตกอยู่แล้วในความมืดมน/

๙. “ยโถทยนฺโต – ฉันทใด ขึ้นไปอยู่/ อาทิจฺโจ – ดวงอาทิตย์/ วิโนเทติ – ย่อมบรรเทาโดยพิเศษ/ ตมฺ – ซึ่งความมืด/ สทา. – ในกาลทุกเมื่อ/ ตเถว – ฉันทนั้นเหมือนกัน/ ตวํ – พระองค์/ พุทฺธสฺสฺสฺส – ข้าแต่พระพุทธเจ้าผู้ทรงประเสริฐที่สุด/ วิทฺธสฺสิ – ย่อมทรงกำจัดไปปราศ/ ตมฺ – ซึ่งความมืด/ สทา. – ในกาลทุกเมื่อ/

๑๐. “ปธานปฺหิตฺโตติ – เป็นผู้มีตนที่ส่งไปก่อนแล้วเพื่อความเพียรที่ควรตั้งไว้ก่อน ย่อมเป็น/ พุทฺโธ – เป็นผู้ตรัสรู้แล้ว/ โลเก – ในโลก/ สเทวเก. – ที่เป็นไปกับด้วยโลกของเทวดา/ ตว – ของพระองค์/ กมฺมาภิตฺเตน – ด้วยกรรมที่ริเริ่มอยู่แล้ว/ โตสฺสิ – ให้ยินดีอยู่/ ขนฺโต – ยังหมั่นแห่งประชาชน/ พญ. – มาก/

๑๑. “ตํ – นั้น/ สพฺพํ – ทั้งปวง/ [วจฺนํ – ซึ่งคำพูด] / อนฺุโมทิตฺวา – ทรงอนุโมทนาแล้ว/ ปทุมุตฺตโร – ทรงพระนามว่าปทุมุตตระ/ มหามฺนิ. – ข้าแต่พระมหามณี/ นภํ – สูท้องฟ้า/ อพฺภุคฺคฺมิ – เหาะขึ้นไปยิ่งแล้ว/ ธีโร – เป็นนักปราชญ์/ หัสราชาว – เพียงดังราชาของหงส์/ อมฺพเร. – ในท้องฟ้า/

๑๒. “อพฺภุคฺคณฺตวาน – เหาะขึ้นไปยิ่งแล้ว/ สมฺพุทฺโธ – พระสัมพุทธเจ้า/ มहेสิ – ผู้ทรงแสวงหาซึ่งคุณที่ยิ่งใหญ่โดยปกติ/ ปทุมุตฺตโร. – ผู้ทรงพระนามว่าปทุมุตตระ/ อนฺตฺลิกฺเข – ในอากาศเป็นที่เห็นซึ่งรูปในระหว่าง/ ฐิตो – เป็นผู้ประทับอยู่แล้ว/ สตฺถา – พระศาสดา/ อิมา – เหล่านี้/ คาลา – ซึ่งกาลทั้งหลาย/ อภาสธ. – ได้ตรัสแล้ว/

๑๓. “เยนิทํ – อันบุคคลใด นี้/ ถวํ – ชมเชยแล้ว/ ญานํ – ความหยั่งรู้/ โอปมฺเมหิ – ด้วยความเป็นแห่งอุปมาทั้งหลาย/ สมายุตํ. – ประกอบพร้อมอยู่แล้ว/ ตมฺหิ – ข้าพเจ้า ซึ่งบุคคลผู้นั้น/ กิตฺติยิสฺสามิ – จักสรรเสริญ/ สฺสฺนาถ – จงสดับเถิด/ มม – ของข้าพเจ้า/ ภาสโต. – ผู้กล่าวอยู่/

๑๔. “อฏฺฐารสฺสจ ขตฺต – ๑๘ ขาติ/ โส – ผู้นั้น/ [กุลปฺโต – บุตรของตระกูล] / เทวราชา – เป็นพระราชแห่งเทวดา/ ภวิสฺสติ. – จักเป็น/ ปถพฺยา – บนแผ่นดิน/ รชฺชํ – ซึ่งความเป็นแห่งพระราช/ ติสฺสํ – ๓๐๐ ขาติ/ วสุธํ – ซึ่งแผ่นดิน/ อาวสิสฺสติ. – จักครอบครอง/

๑๕. “ปญฺจวิสฺตฺกขตฺตฺยจ – ๒๕ ขาติ ด้วย/ จกฺกวตฺติ – เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ/ ภวิสฺสติ. – จักเป็น/ ปเทรชฺชํ – ความเป็นแห่งพระราชในประเทศ/ วิปุลํ – ที่ไพบูรณ์/ คณฺนาโต – โดยการนับ/ อสงฺขิยํ. – เป็นชาติที่พึงนับไม่ได้/

๑๖. “กบปสตสทสมฺหิ – ในแสนแห่งกบ/ โอฏกากกุลสมฺภโว. – ความเกิดพร้อมกันแห่งตระกูล
ชื่อว่าโอฏกการาช/ โคตโม นาม – ทรงพระนามว่าโคตม/ โคตเตน – ตามพระโคตร/ สตุถา – พระศาสดา/
โลเก – ในโลก/ ภวิสฺสตี. – จักเป็น/

๑๗. “ตุลิตา – จากภพชื่อว่าตุลิต/ หิ – ก็/ จวิตวาน – เคลื่อนแล้ว/ สุกกมุเลน – อันรากเหง้า
แห่งกรรมขาว/ โจทิตอ. – ตักเตือนแล้ว/ หิโนว – เป็นคนต่ำต้อยแล/ ชาติยา – โดยความเกิด/ สนฺโต –
เป็นอยู่/ อุปาลิ นาม – ชื่อว่าอุปาลี/ เทสฺสตี. – จักเป็น/

๑๘. “โส – ผู้นั้น/ [กุลปุตโต – บุตรของตระกูล] / ปจฺฉา – ในภายหลัง/ ปพฺพชิตวาน – บรรพชา
แล้ว/ วิราเชตวาน – ให้คลายไปแล้ว/ ปาปํ. – ยังกรรมที่ชั่วช้า/ สพฺพาสเว – ซึ่งกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้
ไหลไปทั่วทั้งปวงทั้งหลาย/ ปริณฺญา – กำหนดรู้แล้ว/ นิพฺพายิสฺสตีนาสโว’. – จักดับสนิท เป็นผู้มิกิเลสเป็น
เครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วหามิได้/

๑๙. “ตฺถุโร – เป็นผู้ทรงยินดีแล้ว/ จ – ก็/ โคตโม – ทรงพระนามว่าโคตม/ พุทฺโธ – พระพุทธเจ้า/
สกุญฺปุตโต – เป็นพระโอรสแห่งเจ้าศากย/ มหายโส. – เป็นผู้มียศใหญ่โต/ วินยาริคฺคํ – ว่าเป็นผู้ถึงยังแล้ว
ด้วยพระวินัย/ ตสฺส – รูปนั้น/ [ภิกฺขุโน – แก่ภิกษุ] / เอตทคฺเค – ในตำแหน่งแห่งสาวกผู้ล้ำเลิศนั้น/ รุเปสฺ
สตี’. – จักทรงตั้งไว้/

๒๐. “สทฺธายาหิ – ข้าพเจ้า ด้วยความเลื่อมใส/ ปพฺพชิตอ. – เป็นผู้บรรพชาแล้ว/ กตทิจฺโจ – เป็น
ผู้มีกิจที่ควรกระทำที่กระทำแล้ว/ อนาสโว. – เป็นผู้มิกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วหามิได้/ สพฺพาสเว –
ซึ่งกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วทั้งปวงทั้งหลาย/ ปริณฺญา – เพื่อความรอบรู้/ วิหฺรามิ – ย่อมพำนัก
อยู่/ อนาสโว. – เป็นผู้มิกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วหามิได้/

๒๑. “ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ จานุกมฺปิ – หนึ่ง ทรงอนุเคราะห์แล้ว/ มํ – ซึ่งข้าพเจ้า/ วิน
เยหิ – ข้าพเจ้า ในพระวินัย/ วิสารถ. – เป็นผู้แก้แล้ว/ สกมฺมาภิตฺทโร จ – เป็นผู้พอใจยิ่งแล้วในกรรม
ของตน ด้วย/ วิหฺรามิ – ย่อมพำนักอยู่/ อนาสโว. – เป็นผู้มิกิเลสเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ไหลไปทั่วหามิได้/

๒๒. “สวฺโต – เป็นผู้ปิดกันพร้อมแล้ว/ ปาติโมกฺขมฺหิ – ในพระปาติโมกข์/ อินฺทริยสฺส จ – ใน
อินทรีย์ทั้งหลาย ด้วย/ ปณฺจสุ. – ๕ ประการ/ ธาเรมิ – ย่อมจดจำได้/ วินยํ – ซึ่งพระวินัย/ สพฺพํ – ทั้งปวง/
เกวลํ – ทั้งมวล/ รตนากรี. – ที่เป็นบ่อเกิดแห่งรัตนะ/

๒๓. “มมณฺจ – ของข้าพเจ้า ด้วย/ คุณมณฺญา – ทรงทราบชัดแล้ว ซึ่งคุณ/ สตุถา – พระ
ศาสดา/ โลเก – ในโลก/ อนุตฺตโร. – เป็นผู้มิบุคคลอื่นยิ่งกว่าหามิได้/ ภิกฺขุสงฺฆे – ในหมู่ของภิกษุ/ นิสิตฺติวา
– ทรงประทับนั่งแล้ว/ เอตทคฺเค – ในตำแหน่งแห่งสาวกผู้ล้ำเลิศนั้น/ รุเปสิ – ทรงแต่งตั้งแล้ว/ มํ. – ซึ่ง
ข้าพเจ้า/

๒๔. “ปฏิสมฺภิตา – ความแตกฉานพร้อมเฉพาะทั้งหลาย/ จตฺสโส – ๔ ประการ/ วิโมกฺขาปิ จ –
แม้ความหลุดพ้นโดยพิเศษทั้งหลาย ด้วย/ อญฺฐิเม. – ๘ ประการ เหล่านี้/ ฉพฺภณฺญา – ความรู้ยิ่งทั้งหลาย ๖
ประการ/ สจฺฉิกิตา – กระทำให้แจ้งแล้ว/ กตํ – กระทำแล้ว/ [เม – อันข้าพเจ้า] / พุทฺธสฺส – ของ
พระพุทธเจ้า/ สาสนํ”. – คำสอน”/

อิติ – ด้วยประการอย่างนี้/ สฺสํ – ได้ยินว่า/ อายสฺมา – ท่านผู้มีอายุ/ อุปาลิเถโร – ชื่อว่าอุปาลี/
อิม่า – เหล่านี้/ คากาโย – ซึ่งคากาทั้งหลาย/ อากาสิตถา”ติ. – ได้กล่าวแล้ว”ดังนี้แล/

ภาคิเนยฺยุปาลิตเถรสฺสาปทานํ – ภาคิเนยฺยุปาลิเถราปทาน/ ปฐมํ. – ที่ ๑/ [นิฏฐิตํ – จบแล้ว] /

๓. การแปลโดยความ

๑. อุปาลิเถราปทาน ประวัติในอดีตชาติของพระอุปาลิเถระ

(พระอุปาลิเถระ เมื่อจะประกาศประวัติในอดีตชาติของตน จึงกล่าวว่า)

[๑] พระผู้มีพระภาค ผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลก มีพระขีณาสพ ๑,๐๐๐ องค์แวดล้อมพระองค์ผู้ชวนชวาววิเวก จึงเสด็จไปเพื่อหลีกเร้น

[๒] ข้าพเจ้านุ่งห่มหนังสัตว์ถือไม้เท้า ๓ ง่ามเที่ยวไป ได้พบพระผู้มีพระภาค ผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลก มีหมู่ภิกษุห้อมล้อม

[๓] ข้าพเจ้าจึงทำหนังสัตว์ฉเวียงป่า ประคองอัญชลีไว้เหนือเศียรเกล้า ถวายอภิวาทพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วชมเชยพระองค์ผู้ทรงเป็นผู้นำสัตว์โลกว่า

[๔] สัตว์ทั้งหลายที่เกิดในไข่ เกิดในครรภ์ เกิดในคณฺธ เกิดในครรรค์ และนกมีกาเป็นต้นทั้งหมด ได้เที่ยวไปในอากาศทุกเมื่อ ฉนฺได

[๕] สัตว์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง มีสัญญาก็ตาม ไม่มีสัญญาก็ตาม สัตว์เหล่านั้นทั้งหมดก็ฉนฺนนั้น ย่อมเข้าไปปรากฏภายในพระญาณของพระองค์

[๖] อนึ่ง กลิ่นหอมเหล่าใดมีอยู่ที่ภูเขา ณ ภูเขาหิมพานต์ซึ่งเป็นภูเขาสูงสุด กลิ่นหอมเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมไม่ควรแม้ส่วนเสี้ยวในศีลของพระองค์เลย

[๗] โลกนี้พร้อมทั้งเทวโลกแล่นเข้าไปสู่ความมืดคือโมหะ เมื่อพระญาณของพระองค์ส่องแสงโชติช่วงอยู่ ความมืดก็ถูกกำจัดไป

[๘] เมื่อดวงอาทิตย์อัสดงคตแล้ว สัตว์ทั้งหลายก็ตกอยู่ในความมืด ฉนฺได เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เสด็จอุบัติขึ้น สัตว์โลกก็ตกอยู่ในความมืด ฉนฺนนั้น

[๙] ดวงอาทิตย์เมื่ออุทัยขึ้น ย่อมขจัดความมืดได้ทุกเมื่อ ฉนฺได ข้าแต่พระพุทธเจ้าผู้ประเสริฐที่สุด พระองค์ก็ทรงขจัดความมืดได้ทุกเมื่อ ฉนฺนนั้น

[๑๐] พระองค์ทรงมีพระทัยเด็ดเดี่ยวเพื่อบำเพ็ญเพียรได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในโลกพร้อมทั้งเทวโลก ทรงทำหมู่ชนจำนวนมากให้ยินดีด้วยการปรารภการกระทำของพระองค์

[๑๑] พระผู้มีพระภาคผู้มหายานีพระนามว่าปทุมุตตระ ผู้เป็นนักปราชญ์ ทรงสดับค่านันแล้ว ทรงอนุโมทนาแล้ว เสด็จเหาะไปในท้องฟ้า เหมือนพญาหงส์โศบินไปในท้องฟ้า ฉะนั้น

[๑๒] พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่พระนามว่าปทุมุตตระ เสด็จเหาะขึ้นไปประทับอยู่ในอากาศได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

[๑๓] เราจักพยากรณ์ผู้ที่ชมเชยญาณ ซึ่งประกอบด้วยข้ออุปมาทั้งหลายนี้ ท่านทั้งหลายจงฟังเรา กล่าวเกิด

[๑๔] เขาจักเป็นเทวราช ๑๘ ชาติ จักเป็นพระเจ้าแผ่นดินครองแผ่นดิน ๓๐๐ ชาติ

[๑๕] เขาจักเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ ๒๕ ชาติ จักเป็นพระเจ้าประเทศราชอันไพบุลย์ นับชาติไม่ถ้วน

[๑๖] ในกัปที่ ๑๐๐,๐๐๐ (นับจากกัปนี้ไป) พระศาสดาพระนามว่าโคตม ตามพระโคตร ทรงสมภพในราชสกุลโศกการาช จักอุบัติขึ้นในโลก

[๑๗] เขาถูกกุศลมูลตักเตือนแล้วจตุตถจากสวรรค์ชั้นดุสิตแล้วจักเป็นคนต่ำต้อยโดยชาติกำเนิด ชื่อว่าอุปาลิ

[๑๘] ภายหลัง เขาบวชแล้ว คลายบาปได้ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงเป็นผู้ไม่มีอาสวะแล้วนิพพาน

[๑๙] อนึ่ง พระโคตมพุทธเจ้าผู้ศากยบุตร มีพระยศยิ่งใหญ่ ทรงยินดีแล้ว จักตั้งเขาไว้ในเอตทัคคะว่า เป็นผู้เชี่ยวชาญทางพระวินัย

[๒๐] ข้าพเจ้าบวชด้วยศรัทธา ทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ กำหนดรู้อาสวะทั้งปวงแล้วอยู่อย่างผู้ไม่มีอาสวะ

[๒๑] อนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงอนุเคราะห์ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าก็เป็นผู้เชี่ยวชาญในทางพระวินัย และปรารภกรรมของตนอยู่อย่างผู้ไม่มีอาสวะ

[๒๒] ข้าพเจ้าสำรวมในพระปาติโมกข์และในอินทรีย์ ๕ ทรงพระวินัยทั้งหมด ซึ่งเป็นบ่อเกิดรัตนะทั้งมวลไว้

[๒๓] พระศาสดาผู้ยอดเยี่ยมในโลก ทรงทราบคุณสมบัติของข้าพเจ้า ประทับนั่งในท่ามกลางหมู่ภิกษุแล้ว ทรงแต่งตั้งข้าพเจ้าไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ

[๒๔] คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิกา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ ข้าพเจ้าได้ทำให้แจ้งแล้ว คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ข้าพเจ้าก็ได้ทำสำเร็จแล้ว ดังนี้แล

ได้ทราบบว่า ท่านพระอุบาลีเถระได้ภาสิตคาถาเหล่านี้ ด้วยประการฉะนี้

อุपालิเถราปทานที่ ๑ จบ^๕

สรุป

ใน **อุपालิวรรค** มีการบรรยายถึงประวัติในอดีตชาติของพระเถระ ๑๐ ท่าน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการทำบุญและการสะสมกุศลกรรมผ่านการถวายบูชาและการทำความดีให้กับพระพุทธเจ้าในอดีตชาติ:

๑. **อุบาลีเถระ** - บวชเป็นดาบสและถวายบูชาพระพุทธเจ้าหลายชาติ จึงเกิดในฐานะท้าวสักกะและพระเจ้าจักรพรรดิ

๒. **โสณโกฬิวิธเถระ** - สร้างที่จงกรมถวายพระพุทธเจ้า ส่งผลให้เกิดในเทวโลกนานหลายกัป

๓. **ภททียกาฬิโคธายบุตรเถระ** - ถวายภัตตาหาร มีผลให้เกิดในฐานะท้าวสักกะและพระเจ้าจักรพรรดิ

๔. **สันนิฐาปกเถระ** - ถวายผลแพงและน้ำดื่ม ส่งผลให้ไม่รู้จักทุกข์เลย

๕. **ปัญจหัตถียเถระ** - ใช้ดอกบัวบูชาพระพุทธเจ้า ส่งผลให้เกิดเป็นพระเจ้าจักรพรรดิ

๖. **ปทุมฉทนิยเถระ** - บูชาจิตกาธานของพระพุทธเจ้า ส่งผลให้ไม่รู้จักทุกข์

๗. **สยันทายกเถระ** - ถวายที่นอนเลิศแก่พระพุทธเจ้า ส่งผลให้เกิดในฐานะพระเจ้าจักรพรรดิ

๘. **จังกมทายกเถระ** - สร้างที่จงกรมถวายพระพุทธเจ้า ส่งผลให้เกิดเป็นท้าวสักกะและพระเจ้าจักรพรรดิ

๙. **สุภทเถระ** - นำกฤษณาและดอกมะลิบูชาพระพุทธเจ้า ส่งผลให้เวียนเกิดในเทวดาและมนุษย์

๑๐. **จุนทเถระ** - นำดอกไม้ไปบูชาพระพุทธเจ้า ส่งผลให้เกิดเป็นท้าวสักกะและพระเจ้าจักรพรรดิ

^๕ ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๑-๒๔/๑๖๗-๑๗๐.

ข้อคิดตามหลักธรรม:

๑. **การทำบุญเป็นพื้นฐานของความสุข:** การทำบุญไม่เพียงแต่ส่งผลดีในชีวิตปัจจุบัน แต่ยังสร้างผลกรรมที่ดีในอนาคต ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความดีที่เราทำในวันนี้จะนำไปสู่ความสุขและความสำเร็จในชีวิตหน้า

๒. **การสร้างกุศลกรรม:** ทุกการกระทำล้วนมีความสำคัญ การถวายบูชาและการทำความดีที่มีเจตนาดีจะส่งผลให้เราไม่ประสบกับทุกข์ในชีวิต และยังช่วยเสริมสร้างพลังทางจิตใจให้เรา

๓. **การเรียนรู้จากประวัติศาสตร์:** เรื่องราวของพระเถระในอดีตเป็นบทเรียนที่ดีให้เราเห็นถึงผลแห่งการกระทำ เราควรนำแนวคิดนี้มาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อทำให้ชีวิตมีความหมายและสร้างสรรค์

๔. **การบูชาและการเคารพ:** การบูชาด้วยความจริงใจและการเคารพต่อผู้มีพระคุณเช่นพระพุทธเจ้าเป็นการสร้างฐานะของตนเองให้ดีขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจหรือทางสังคม

๕. **การพัฒนาตนเอง:** พระเถระทั้ง ๑๐ ท่านแสดงให้เห็นว่าการทำดีและสร้างกุศลกรรมจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองในระดับสูงสุด การบรรลุพระอรหัตต์แสดงถึงความสำเร็จทางจิตวิญญาณที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม

การนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของการทำความดีและสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและรักใคร่กันอย่างยั่งยืน